

Vårdande med hjälp av djur

En möjlighet att främja boendes välbefinnande inom äldreården?

Examensarbete i: Vårdvetenskap

Nivå: Grundnivå

Högskolepoäng: 15 hp

Program/Utbildning: Sjuksköterskeprogrammet

Kurskod: OVA 018

Datum: 25 november, 2009

Författare: Jonas Andersson och

Marie-Helene Eriksson

Handledare: Lena-Karin Gustafsson och Agneta Mählquist.

Examinator: Åsa Skjutar

SAMMANFATTNING

Vår åldrande befolkning har ett ökande behov av vårdande för att upprätthålla sitt välbefinnande. Kanske kan djur användas som en del av vårdandet för att främja boendes välbefinnande inom äldreården. **Bakgrund:** Historiskt har djur oftast använts inom psykiatri och då framförallt i vården av barn. Under 1990-talet började det bli vanligt att införa sällskapsdjur inom äldreården och mycket forskning publicerades, som pekade på hälsofrämjande effekter av djurassisterat vårdande. **Syfte:** Syftet med detta examensarbete var att beskriva den inverkan djurassisterat vårdande kan ha på boendes välbefinnande inom äldreården. **Metod:** En systematisk litteraturstudie genomfördes för att besvara syfte och frågeställning. Data samlades in både manuellt och genom databassökning. Endast vetenskapliga forskningsartiklar inkluderades och datamaterialet var både kvantitativt och kvalitativt. Datamaterialet analyserades för att identifiera kategorier. **Resultat:** Nio kategorier identifierades varav åtta beskriver hur djurs medverkan i vården främjat välbefinnande hos äldre. Den nionde kategorin beskriver på vilka sätt djuren orsakat uttryck för illabefinnande. **Slutsats:** Fördelarna med djurassisterat vårdande uppvägs nackdelarna med god marginal, vilket gör att författarna anser att examensarbetets resultat pekar på att djurassisterat vårdande kan användas i praktiken för att främja boendes välbefinnande inom äldreården.

Nyckelord: *Boende inom äldreården, Djurassisterat vårdande, Systematisk litteraturstudie, Välbefinnande*

ABSTRACT

Our ageing population have an increasing need of caring to maintain their sense of well-being. Companion animals have the ability to listen without judging, they can offer friendship and make the elders feel needed. **Background:** Historically, animals have been used in the psychiatric setting and foremost when caring for children. During the 1990s, introduction of animals into the nursing home setting became common and a substantial amount of research was published, indicating health-promoting effects of animal-assisted caring. **Aim:** The aim of this exam paper was to describe the potential impact of animal-assisted caring on well-being of older adults in the nursing home setting. **Method:** A systematic review was conducted in response to the aim and study question. Data was collected both manually and by searching a database. Only research-based journal articles were included and both quantitative and qualitative data was retrieved. The data was analyzed to identify categories. **Results:** Nine categories were identified including eight categories describing how animal contribution led to promotion of well-being among the elderly. The ninth category describes the ways animal-assisted caring caused expressions of ill-being. **Conclusion:** The benefits of animal-assisted caring outweighed the disadvantages by far, which led the authors to conclude that the results of this exam paper supports the implementation of animal-assisted caring in practice to promote well-being in elderly nursing home residents.

Keywords: *Animal-assisted caring, Nursing Home Residents, Systematic review, Well-being*

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1 INLEDNING	1
2 BAKGRUND	1
2.1 Definitioner och centrala begrepp	1
2.1.1 Välbefinnande	2
2.2 Teoretiskt perspektiv	2
2.2.1 Hälsa	2
2.2.2 Vårdande	4
2.3 Hinder för äldres välbefinnande	4
2.4 Livsmiljön på ett äldreboende	4
2.5 Djurs medverkan inom vården ur ett historiskt perspektiv	5
2.6 Tidigare forskning	6
2.7 Problemområde	8
3 SYFTE	8
3.1 Frågeställning	8
4 METOD	8
4.1 Datainsamling	8
4.1.1 Sökord	9
4.1.2 Databassökning	9
4.1.3 Manuell sökning	9
4.2 Urval	9
4.2.1 Granskning av kvalitet	10
4.3 Analys	10
4.4 Etiska aspekter	11
5 RESULTAT	11
5.1 Upplevelse av lycka och glädje	11
5.2 Upplevelse av tillfredställelse	12
5.3 Främjande av sociala interaktioner	12
5.4 Upplevelse av en betydelsefull relation	13
5.5 Minskning av negativt beteende	13
5.6 Möjlighet till fysisk kontakt	13
5.7 Längtan	13
5.8 Möjliggörande av återblickar i minnet	14
5.9 Uttryck för illabefinnande	14
6 DISKUSSION	14
6.1 Metoddiskussion	14
6.2 Resultatdiskussion	16
6.2.1 Upplevelse av lycka och glädje	16
6.2.2 Upplevelse av tillfredställelse	16
6.2.3 Främjande av sociala interaktioner och upplevelse av en betydelsefull relation ...	17
6.2.4 Minskning av negativt beteende	17
6.2.5 Möjlighet till fysisk kontakt	17
6.2.6 Längtan och möjliggörande av återblickar i minnet	18
6.2.7 Uttryck för illabefinnande	18

6.2.8 Praktisk tillämpning av resultatet.....	18
6.2.9 Behov av fortsatt forskning	19
6.3 Etikdiskussion.....	19
7 SLUTSATSER.....	20
REFERENSLISTA.....	21
BILAGA 1 – Tillåtelse att använda `hälsokorset´	
BILAGA 2 – Sökmatrix	
BILAGA 3 – Kvalitetsgranskningsmallar	
BILAGA 4 – Sammanfattning av kvalitetsgranskning	
BILAGA 5 – Artikelmatrix	

1 INLEDNING

Detta examensarbets intresseområde är boendes välbefinnande inom äldreården och hur djurs medverkan i vårdandet av dessa personer kan möjliggöra ett främjat välbefinnande. Kanske skulle djur på ett naturligt sätt kunna erbjuda beröring, vänskap och tröst. Dessa förmågor är centrala fenomen inom vårdandet. Anledningen till att detta examensarbete fokuserar på djurs inverkan på boendes välbefinnande inom äldreården, är dels att författarna till denna uppsats har ett mycket stort intresse för djur. Dels beror det mycket på erfarenheter från den verksamhetsförlagda utbildningen inom äldreården. Vi upplevde nämligen att de boende hade väldigt lite social kontakt. De hade självklart personalen, de andra boende och vid ett fåtal tillfällen anhöriga att umgås och prata med men detta kändes sällan tillräckligt. Kanske kunde ett sällskapsdjur, i form av en hund, lindra upplevelsen av ensamhet hos de boende som upplevde det? Hunden som fick följa med till de båda äldreboendena, då vi genomförde VFU under år 1, är väldigt snäll och älskar all typ av social kontakt. Trots att det bara var under en dag uppvisade en del av de äldre stora förändringar. En boende med minnesstörning som i vanliga fall var mycket orolig varje kväll blev lugnare och kunde sitta still mycket längre än vanligt och bara klappa på hunden, samtidigt berättade hon om hundar hon känt under sin uppväxt. Hunden väckte alltså i detta fall ett glatt minne hos denna person, vilket ledde till att de ledsna tankarna hon brukade ha hamnade i bakgrunden. Denna reaktion är nog relativt vanligt när människor, unga som gamla, träffar djur eftersom många har ett positivt minne de kan associera till. I och med dessa mycket lyckade försök, samt att vi läst lite angående området i artiklar i ovetenskapliga tidskrifter, stod det klart att det var om djurs medverkan inom vårdandet, examensarbetet skulle handla. Vi tror att djur kan bidra till upplevelse av välbefinnandet hos många äldre, särskilt de inom äldreården eftersom de ofta har en mycket begränsad tillgång till social kontakt. Man kan anta att inte många människor vill leva sitt liv i ensamhet, detta gäller även för äldre människor. Därför ska detta examensarbete handla om hur djur kan bidra till att boende inom äldreården får främjat välbefinnande.

2 BAKGRUND

Följande avsnitt beskriver den vetenskapligt förankrade basen, på vilken detta examensarbete vilar. Kapitlet inleds med ett avsnitt som syftar till att ge läsaren de verktyg han/hon behöver för att förstå innehållet i examensarbetet. Därefter beskrivs den vårdvetenskapliga teori som ligger till grund för tolkningen av resultatet. Slutligen beskrivs det historiska perspektivet på intresseområdet samt en redogörelse för tidigare forskning som utmynnar i en sammanfattning av problemområdet.

2.1 Definitioner och centrala begrepp

När termen *djur* används i detta examensarbete avses, framförallt sällskapsdjur i form av hundar, katter, burfåglar och akvariefiskar.

Med *äldre* avser detta examensarbete människor som är fyllda 65 år eller mer. Denna indelning av befolkningsgruppen äldre är vanlig eftersom det är vid 65 som ålderspensionen oftast inträder. Indelningen blir på så vis inte enbart kronologisk utan även till viss del social eftersom pensionen innebär ändrade förutsättningar för individen i sociala sammanhang och samhällsliga system. Den kronologiska åldern säger egentligen inte så mycket om en individs funktion eftersom det inom gruppen *äldre* förekommer stor hälsomässig variation. Därför används ibland begreppet "äldre" äldre om individer som fyllt 80 år eller mer. Inom denna

befolkningsgrupp är åldersrelaterade sjukdomar betydligt vanligare och åldersförändringar oftast mer uttalade, än inom gruppen äldre (Larsson & Rundgren, 2003).

Djurassisterad terapi [DAT] och djurassisterade aktiviteter [DAA] är vad som tidigare benämndes som *Pet therapy* respektive *Animal-facilitated therapy*. I DAT ingår djur i en schemalagd behandlingsprocess medan DAA snarare innebär en allmän aktivering, inom egenvård eller på institution. När DAA används är ambitionsnivån lägre och hit räknas även så vardagliga aktiviteter som att ”gå ut och gå med hunden” (Strang, 2007; Norling, 2002). I detta examensarbete kommer begreppet djurassisterat vårdande användas om situationer då DAT eller DAA används i syfte att vårda människor.

2.1.1 Välbefinnande

Nationalencyklopedins (2009) ordbok definierar välbefinnande som ”känsla av att må bra”. Denna definition är inte fel men med avseende till detta examensarbete är den otillräcklig. Enligt Eriksson, Byfält, Leijonqvist, Nyberg och Uuspää (1986) har välbefinnande två dimensioner, välmåga och välbehag. Välmåga kan ses som den objektiva dimensionen och kan beskrivas som hur bra en individ har det i förhållande till samhällets normer. Välmåga är således objektiva tecken på välbefinnande och kan ta sig uttryck i social trygghet i form av bostad, sociala relationer och kulturutbud.

Välbehag är den subjektiva dimensionen av välbefinnande och kan kopplas till upplevelser av tillfredsställelse och behaglighet. Vägen till tillfredsställelse börjar alltid med en önskan. Enligt Eriksson m.fl. (1986) kan en önskan födas ur minnen eller fantasier och individen är inte nödvändigtvis medveten om sin önskan. När individen blir medveten om sin önskan kan önskan utvecklas till en vilja. Uppfyllelsen av denna vilja leder till upplevelser av glädje, lycka och slutligen tillfredsställelse. Denna kedja av upplevelser som Eriksson m.fl. (1986) beskriver kan, om den mynnar i upplevelse av tillfredsställelse, frigöra positiv energi som kan leda till föreställningar om nya möjligheter i livet. Därmed föds en ny önskan och kedjan börjar om. En förutsättning för att uppleva välbehag är förmåga att älska sig själv och andra samt förmåga att möta verkligheten och följa sin egen livsfilosofi. Eriksson (1989) skriver att välbefinnande inte är direkt kopplat till fysisk sjukdom. En person kan alltså finna sig väl trots fysiska åkommor. Detta innebär också att en person kan känna illabefinnande trots total avsaknad av fysiska åkommor.

2.2 Teoretiskt perspektiv

Med teoretiskt perspektiv avses den förförståelse som utgör grunden vid analysen av insamlad data. Examensarbetet har sitt teoretiska perspektiv i Erikssons (1987, 1989) och Erikssons m.fl. (1986) teorier om hälsa och vårdande.

2.2.1 Hälsa

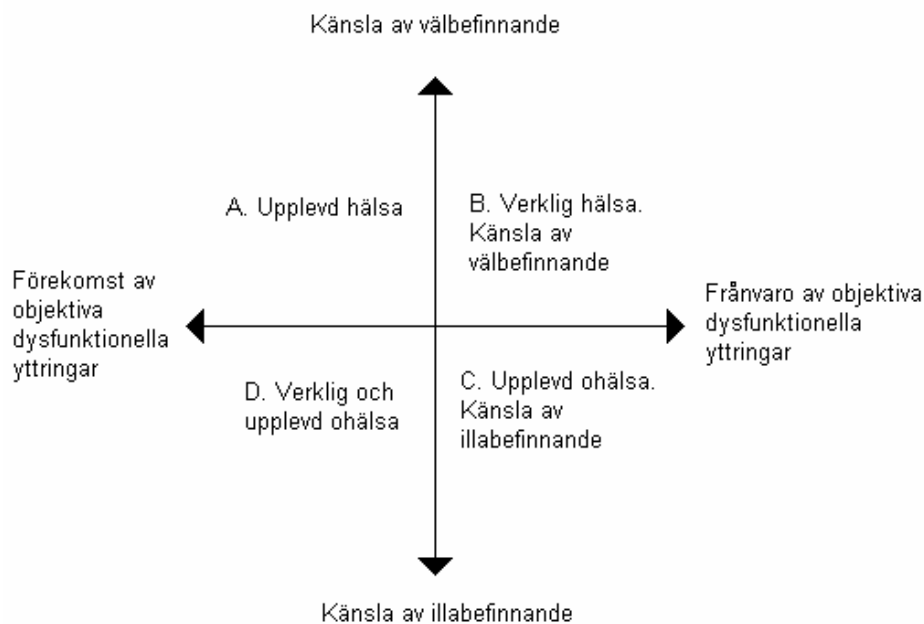
Eriksson (1989) beskriver hälsa som en upplevelse av sundhet, friskhet och välbefinnande integrerade med varandra. Frånvaro av en sjukdomsdiagnos är inte tillräckligt för att kunna säga att en person upplever hälsa. *Sundhet* kan enligt Eriksson m.fl. (1986) delas upp i två dimensioner, en kunskapsrelaterad och en känslomässig dimension. Den kunskapsrelaterade, kognitiva dimensionen handlar om individens förmåga att veta hur hon ska fungera för att uppnå hälsa. Den känslomässiga, eller affektiva, dimensionen är mer relaterad till individens upplevelse av meningsfullhet och upplevelsen av att vara betydelsefull, för sig själv och andra människor.

Friskhet kan beskrivas som fysiska egenskaper hos en människa. Eriksson (1989) kopplar ihop friskhet med att vara kry, rask, duktig, hurtig och fräsch. Friskhet kan alltså betraktas

som den rent fysiska hälsan. Enligt Eriksson m.fl. (1986) är det vårdarens uppgift att känna till och upprätthålla de av friskhetens funktioner med vilka individen står i kontakt med sin omgivning. Dessa funktioner är renlighet, näring, luft, uttömningar, temperatur, aktivitet och vila samt sensorisk stimulering.

Välbefinnande skiljer sig från sundhet och friskhet eftersom det är ett fenomenologiskt begrepp medan sundhet och friskhet är funktionella begrepp. En människa kan själv uttrycka att han/hon befinner sig väl eller att han/hon inte gör det. Andra människor kan höra detta och på så sätt ta del av det men de kan aldrig observera denna upplevelse hos någon annan. Välbefinnande är alltså ett begrepp som ska ställas i relation till vad en individ har för inre upplevelser (Eriksson, 1989). Enligt Eriksson m.fl. (1986) kan vårdaren, genom att söka efter vissa tecken, skapa sig en bild av en människas välbefinnande. Dessa tecken är kopplade till de olika stegen i välbefinnandekedjan (beskrivet i avsnitt 2.1.1) exempelvis: Vilka situationer ger upphov till önskningar? Hur upplever människan glädje och vad utlöser dessa upplevelser? När har han/hon upplevt njutning?

Eriksson (1989) beskriver hälsa som en integration mellan dessa tre begrepp, sundhet friskhet och välbefinnande. Hälsa blir då enligt Eriksson (1989) en upplevelse som berör det egna allmäntillståndet, både fysisk och psykiskt. Denna upplevelse kan beskrivas som en upplevelse av helhet. Enligt denna teori är hälsa individuellt för varje enskild individ. För att beskriva att hälsa är en individuell upplevelse, och att det inte är frånvaro av sjukdom som definierar att en människa upplever hälsa, har Eriksson (1989) utvecklat ett hälsokors.

Figur 1. 'Hälsokorset' (efter Eriksson 1989, s 46, figuren används efter tillstånd av upphovsrättsinnehavaren, se bilaga 1).

Detta är en figur som visar objektiva tecken på hälsa på x-axeln och subjektivt välbefinnande på y-axeln. I hälsokorset finns det fyra olika positioner (A, B, C och D) som beskriver de olika hälsoupplevelserna (se figur 1). Genom denna figur framkommer det tydligare vad Eriksson (1989) menar med hälsa som en upplevelse av sundhet, friskhet och välbefinnande.

Eftersom examensarbetets fokus ligger på boendes välbefinnande inom äldreården passade Erikssons (1989) hälsokors, som en del av det teoretiska perspektivet, mycket bra eftersom även den har fokus på begreppet välbefinnande. Med detta som perspektiv kan välbefinnande,

samt dess motsats illabefinnande, lättare identifieras i resultatet.

2.2.2 Vårdande

Erikssons (1987) teori om vårdande innefattar begreppen ansa, leka och lära. Ansningen kan beskrivas som den mest grundläggande formen av vårdande och den kännetecknas av värme, närhet och beröring. Ansning kan ses som ett uttryck för vänskap. Enligt Eriksson m.fl. (1986) är omvårdnad i form av ansning kännetecknande för alla levande varelser. Genom att iaktta djurens beteende, kan en forskare se hur ansningen håller pälsen ren och syftar till att upprätthålla hälsa.

Leken är ett naturligt beteende hos såväl människor som djur och är ett viktigt inslag i den naturliga vården. Att kunna ta del av leken är ett sätt att uttrycka hälsa då leken är ett uttryck för lust. Det kan vara svårt att anpassa leken i vårdandet av vuxna då leken, som är en naturlig aktivitet för barn, i hög grad har försvunnit hos vuxna människor. Förmågan att leka hör samman med upplevelsen av tillit och förtroende för omvärlden (Eriksson, 1987).

Enligt Eriksson (1987) innebär lärandet en utveckling, en ständig förändring. Lärandet kan ske på många olika sätt såsom olika syften, mål och innehåll. Det kan även ske på olika nivåer med olika grad av intensitet. Det naturliga lärandet går att associera med lekan och Eriksson (1987) uttrycker att det är viktigt att lärandet får mera inslag av lek inom vården. Vårdarens uppgift skulle då bli att underlätta och möjliggöra lärandet för patienten och se till att det innehåller glädje.

Eriksson (1987) beskriver hur vårdare kan tillämpa begreppen ansa, leka och lära i vårdandet för att den ska bli så bra som möjligt, detta gäller även för vårdandet av boende inom äldreboenden. Kanske djur naturligt använder sig av dessa begrepp när de deltar i vårdandet av boende inom äldreboenden. Detta perspektiv gör att begreppen ansa, leka och lära lättare kan identifieras i resultatet.

2.3 Hinder för äldres välbefinnande

Världens befolkning blir allt äldre och Sverige är inget undantag. År 2008 var 17,8 % av Sveriges befolkning 65 år eller äldre, jämfört med 13,8 % år 1970 (SCB, 2008). Den åldrande befolkningen har inneburit en ökad efterfrågan på professionella vårdare såsom läkare och sjuksköterskor, både i den industrialiserade delen av världen och i utvecklingsländerna. Det är dock inte enbart teknisk kompetens som efterfrågas. Vårdaren ska vara förstående, respektfull och pålitlig (WHO, 2008). Äldre människor inom äldreboenden blir ofta försvagade och förlorar förmågan att klara aktiviteter i dagliga livet till en grad som inte enbart kan förklaras med fysiologiska sjukdomar. Detta fenomen kallas *excess disability* (ungefärlig översättning: överdriven funktionsnedsättning) och innebär funktionsnedsättningar orsakade av upplevelser av ensamhet och oro (Dawson, Wells & Kline, 1993). Nolan, Grant och Nolan (1995) visade med en studie att trots att vårdpersonal lägger ner mycket tid på att kommunicera med de äldre, når de ofta inte riktigt fram. Kommunikationen går bara i en riktning och de äldre förblir inaktiva och utan social interaktion. Som bakomliggande problem, föreslår Nolan m.fl. (1995) bristen på planerade meningsfulla aktiviteter.

2.4 Livsmiljön på ett äldreboende

Weinstein (1998) beskrev hur William Thomas, en läkare som arbetat inom obstetrik och akutvård, ansåg att dagens äldreboenden mer liknade fångelser än mänskliga livsmiljöer. Thomas uppfattade att den sterila miljön med alla plågade människor, som utgör institutionell äldreboende, var själva motsatsen till paradiset. Därför utvecklade Thomas 1991 *The Eden*

Alternative [EA] som anspelar på Edens lustgård (1 Mos 2:8-19). Enligt Thomas bedrivs vården på äldreboenden som en ond cirkel. De boende lär sig snabbt att medicinsk behandling är detsamma som uppmärksamhet. Om de boende känner sig ensamma och uttråkade kan de beskriva en rad symtom för personalen, som i sin tur behandlar dessa symtom medicinskt. Ett vanligt symtom på uttråkning är agitation, så kallad motorisk oro, vilket oftast behandlas med någon form av bedövande läkemedel. Dessa läkemedel ökar risken för infektioner, fallolyckor och andra biverkningar, vilket medför ett ökat behov av ytterligare läkemedel. Resultatet är mentalt dämpade och inaktiva vårdtagare utan förmåga att ta hand om sig själva (Weinstein, 1998).

Thomas menade att det var dags att skilja på *caring* och *treatment*, d.v.s. vård och behandling. Han pekade på det orimliga i att när vi människor vårdar våra barn, trädgårdar, relationer och affärer så gör vi det för att de ska växa och utvecklas – men när vi vårdar våra äldre, så reduceras vårdandet till medicinsk behandling. Thomas identifierade tre farsoter som plågar den institutionella äldrevården: ensamhet, hjälplöshet och uttråkning. Anledningen till att dessa plågor tillåts härja bortom all kontroll är att de inte är sjukdomar och därför inte passar in i en traditionell medicinsk vårdmodell. Thomas förslag på hur dessa plågor kan hanteras är att skapa livsmiljöer präglade av både biologisk och social mångfald. Djur, växter och barn ska vara en integrerad del av ett EA-certifierat äldreboende (Weinstein, 1998). Enligt Barba, Tesh & Courts har sällskapsdjur förmågan att förvandla den ensamma vårdmiljön till en varierande och livlig livsmiljö och EAs filosofi är ju fler arter desto bättre. Därför ska varje boende ha minst en egen burfågel, det ska gå en hund på var tjugonde till fyrtionde boende, en katt på var tionde till tjugonde boende och akvarier med fiskar ska finnas på samtliga sällskapsytor i boendet. En djurkommitté utses bland personalen och denna ansvarar för att djuren mår bra, har rätt temperament och passar in i boendemiljön. Att växter ska vara en del av livsmiljön innebär att krukväxter ska finnas i stora mängder inomhus för att förbättra luftkvaliteten men även för att skapa en mjukare och mer naturlig miljö. Utomhus ska trädgårdar finnas med både träd och grönsaksland för att både förse boendet med grönsaker, frukt och kryddor men även erbjuda aktivitet till de boende som vill och kan. Slutligen ska leksaker och lekrum finnas tillgängliga både för barn till anhöriga men även för att erbjuda aktiviteter till skolklasser som ska vara ett naturligt inslag i vardagen på dessa boenden (Barba, Tesh & Courts, 2002).

2.5 Djurs medverkan inom vården ur ett historiskt perspektiv

Djur har använts i vårdande syfte lika länge som människan har hållit sig med tamdjur. Genom alla tider har husdjuret bidragit med tröst, avslappning och motivation. Det första dokumenterade fallet är ett mentalsjukhus i York, England, som redan 1792 använde fåglar och kaniner i sina behandlingsplaner. Det var dock inte förrän nästan 200 år senare när Boris Levinson, en amerikansk barnpsykiatriker, introducerade hunden som verktyg i terapiverksamheten, som den vetenskapliga forskningen på området tog fart. Levinson upptäckte att närvaron av en hund kunde underlätta terapin med barn genom att ”mjuka upp” deras försvar och därigenom främja kommunikationen mellan terapeut och barn. År 1961 presenterade han sina resultat för American Psychological Association [APA]. Levinsons resultat mottogs med blandade reaktioner men han fortsatte sin forskning och inspirerade även andra forskare till studier med djur i andra vårdmiljöer och andra typer av patienter (Hooker, Holbrook Freeman & Stewart, 2002).

Inom beteendevetenskapen började termen *Human-Animal Bond* [HAB] användas i slutet av 1970-talet. Det känslomässiga bandet mellan människa och sällskapsdjur hade då under en tid studerats av Leo K. Bustad som var en av grundarna till *Delta Society*, en organisation som verkar för ökad hälsa genom interaktion med djur. Bustad var, liksom de flesta tidiga

anhängare av HAB-rörelsen, veterinär och just inom veterinärmedicinen började man på tidigt 1980-tal undervisa i ämnet *Relationen mellan människa och husdjur*. Under ledning av *Delta Society* och andra liknande organisationer bedrevs under 1980-talet en omfattande interdisciplinär grundforskning med syfte att både utreda behovet av framtida forskning samt att utveckla metodologi (Hines, 2003).

Trots lovande forskningsresultat av HAB och dess positiva effekter på människans hälsa var det svårt för veterinärerna att övertyga sina kollegor inom humanmedicinen (Hines, 2003). Några som däremot tog till sig av forskningen och började implementera resultaten i vården var sjuksköterskorna. Under 1980-talet publicerades en rad studier i omvårdnadslitterära tidskrifter som visade allt från djurens förmåga att tillfredsställa äldres vilja att känna sig behövda till deras förmåga att reducera stress och sänka blodtrycket hos patienter. Kring 1990 började termerna *Djurassisterad terapi* och *-aktivitet* [DAT/DAA] ersätta den missvisande termen *Husdjursterapi* och samtidigt formligen exploderade informationsflödet och forskningen inom området. Sjuksköterskorna hade vid det här laget så pass mycket kunskap och erfarenhet av djurassisterat vårdande att vårdvetenskaplig forskning kunde bedrivas både kvalitativt och kvantitativt. Idag finns omfattande forskningsresultat som visar både fördelar och nackdelar inom en rad olika sammanhang och vårdmiljöer. Sammanfattningsvis kan sägas att djuren inom vården på 40 år har gått från löjeväckande psykologiska experiment till ett framgångsrikt interdisciplinärt forskningsområde (Hooker m.fl., 2002).

2.6 Tidigare forskning

Den tidiga forskningen om djurassisterad vård som publicerades i omvårdnadsvetenskapliga tidskrifter var ofta medicinskt inriktad. Harris, Rinehart och Gerstman (1993) undersökte djurs effekt på äldre människor som var bundna till hemmet. Genom att mäta blodtryck och puls före och efter ett besök av ett sällskapsdjur lyckades Harris m.fl. (1993) bekräfta forskningsresultat från psykologin och den medicinska vetenskapen, som pekade på att besök av djur hade en blodtrycks- och pulssänkande effekt (Friedman, Katcher, Thomas, Lynch & Messent, 1983; Jenkins, 1986).

Fick (1993) genomförde en studie på ett äldreboende för att se hur djur kan påverka sociala interaktioner. Under gruppterapisessioner registrerades observerade beteenden i form av verbal och icke-verbal kommunikation. Jämförelsen av resultaten visade på en statistiskt signifikant ökning av verbal kommunikation mellan människorna när en hund var närvarande, jämfört med när hunden var frånvarande.

Kvantitativ forskning har bedrivits inom detta examensarbets intresseområde på många sätt genom åren. Darrah (1996) genomförde en enkätundersökning i södra Kalifornien och South Dakota, USA, för att beskriva användandet av djurassisterad vård på äldreboenden. Etthundrafemtio enkäter skickades till lika många äldreboenden där majoriteten av dessa äldreboenden bedrev någon form av djurassisterad vård eller aktivitet. Enkäten var utformad för att ge svar på i vilken utsträckning djur användes i vården, vilka typer av djur som användes, i vilka syften djur användes och vilka för- respektive nackdelar för vården som användandet av djur orsakade. Studien visade att de flesta äldreboenden som en gång infört DAT eller DAA fortsatt att använda djur i vården av de äldre. Studien visade även att hundar var det vanligast förekommande djuret, följt av fåglar, katter och fiskar. Det vanligaste syftet med att använda djur i vården var att ge sensorisk stimuli, framför allt till Alzheimerspatienter och majoriteten menade att användandet av DAT eller DAA gav ”viss förbättring” för vården av äldre.

Cangelosi och Embrey (2006) beskriver i en fallstudie vad de kallar *hundars helande kraft*. Genom att intervjua ägaren till *Cocoa*, en nio år gammal Cardigan Welsh Corgi-tik,

sammanfattas Cocons mångåriga karriär som certifierad vårdhund. Denna kvalitativa studie ger exempel på hur en hund kan väcka gamla minnen till liv samt ge upphov till längtan och tillfredsställelse. I en annan fallstudie beskriver Katsinas (2001) vilken roll en hund kan spela vid vården av äldre människor med demenssjukdomar. En och samma hund – Suzee, en Cocker Spaniel-korsning - användes under den ett och ett halvt år långa studien och hunden valdes på grund av lämplighet i form av tidigare erfarenhet av arbete inom äldreboenden. Tolv personer, mellan åldrarna 69 till 98, deltog i studien och kravet för att få delta var ett MMSE-resultat (Mini Mental Status Exam) inom ramen för demenssjukdom. Ett dagprogram utformades för de tolv deltagarna med målet att uppnå högsta möjliga funktionsstatus genom icke-medicinska vårdhandlingar, i vilka Suzee spelade en avgörande roll.

När forskningen om djurassisterad vård övertygat tillräckligt många om de positiva effekterna av DAT och DAA, uppstod behovet av forskning kring själva tillämpandet av DAT och DAA. Dono (2005) beskriver steg för steg hur ett äldreboende bör gå till väga för att implementera ett program för djurassisterad vård. Dono (2005) fokuserar på de praktiska hinder som kan dyka upp och betonar vikten av att involvera både personalen och vårdtagarna redan från första början. Johnson, Odendaal och Meadows (2002) skrev om de speciella hänsyn som bör tas när djur används vid omvårdnadsforskning. Johnson m.fl. (2002) beskrev risker såsom smittspridning och allergier samt redogör för vad forskaren bör tänka på vid val av deltagare i studien, både vad gäller människor och djur.

I en litteraturoversikt kartlägger Guay (2001) de potentiella farorna med DAT inom äldreboenden. Här beskrivs i detalj de vanligaste zoonoserna (infektioner som kan överföras mellan djur och människa) med smittvägar, symtombild och behandling. Studien föreslår att alla djur bör genomgå noggrann veterinärundersökning innan de introduceras på ett äldreboende, för att förebygga spridningen av djuröverförda infektioner.

2.7 Problemområde

Att leva inom någon form av institutionell äldreboende kan vara förenat med upplevelser av ensamhet, hjälplöshet och uttråkning. I försök att mildra dessa upplevelser används ofta medicinska åtgärder. Dessa åtgärder innebär sällan någon förbättring hos den drabbade. Finns det någon åtgärd, som inte är medicinsk, som på ett annat sätt skulle kunna mildra dessa upplevelser hos de äldre? Tidigare forskning utreder vilken effekt djurs medverkan i vården kan ha på flera aspekter av hälsa, få studier fokuserar dock på välbefinnande ur ett vårdvetenskapligt perspektiv. Den åldrande befolkningen efterfrågar förståelse, respektfullhet och pålitlighet, kanske kan ett djur fylla denna roll när människan inte räcker till eller inte når fram. Det är viktigt för en sjuksköterska att hålla sig uppdaterad med ny forskning för att vara medveten om vilka hälsofrämjande effekter nya vårdmetoder kan ha. På så sätt kan hon hjälpa sina patienter till ett främjat välbefinnande. Det kan finnas sjuksköterskor som inte vet vad djurassisterat vårdande är eller vilka hälsofrämjande effekter det kan innebära för boende inom äldreboenden. Det är inte ovanligt att boende inom äldreboenden har någon form av fysisk sjukdom. Erikssons (1989) hälsokors beskriver dock att välbefinnande kan uppnås trots förekomst av fysisk sjukdom. Om en sjuksköterska inte föreslår djurassisterat vårdande, som en alternativ vårdmetod, skulle det kunna resultera i att boende inom äldreboenden går miste om en möjlighet till främjat välbefinnande. Kan användandet av djur inom sjukvården, främst äldreboenden, vara ett hälsofrämjande tillvägagångssätt för att eliminera upplevelserna av ensamhet och uttråkning hos äldre och på så sätt främja välbefinnande?

3 SYFTE

Syftet med examensarbetet är att beskriva den inverkan djurassisterat vårdande kan ha på boendes välbefinnande inom äldrevården.

3.1 Frågeställning

Hur kan djurassisterat vårdande inverka på välbefinnandet hos boende inom äldrevården?

4 METOD

I detta kapitel redogörs för designen för detta examensarbete följt av en beskrivning av datainsamling, urval och analys. Slutligen redovisas de etiska aspekter som tagits hänsyn till under genomförandet av detta examensarbete.

4.1 Design

Detta examensarbete utformades som en systematisk litteraturstudie. En sådan studie utgår från en fråga, tydligt formulerad, som besvaras genom att systematiskt identifiera, välja, värdera och analysera relevant forskning inom intresseområdet. Skillnaden mellan en allmän och en systematisk litteraturstudie är sättet att söka litteratur, kritiskt värdera och analysera resultatet. Det som kännetecknar denna typ av studie är:

- Forskarna försöker alltid identifiera alla relevanta artiklar inom intresseområdet.
- Alla studier som ska användas blir systematiskt bedömda för sin validitet.
- Till sist kännetecknas även en systematisk litteraturstudie av att vid analys av flera liknande studier använder sig forskarna, när det finns möjlighet, av metaanalys (Forsberg & Wengström, 2008).

Att använda en systematisk litteraturstudie är lämpligt för att exempelvis ta reda på om det finns vetenskapligt stöd för att rekommendera en viss åtgärd eller behandling (Forsberg & Wengström, 2008).

4.2 Datainsamling

Eftersom den data som samlades in bestod uteslutande av vetenskapliga forskningsartiklar, innebar datainsamling detsamma som litteratursökning. Enligt Forsberg och Wengström (2008) finns två sätt att göra en litteratursökning, databassökning och manuell sökning. För att minimera risken att missa relevant litteratur gjordes både en databassökning och en manuell sökning.

4.2.1 Sökord

Det första sökordet i detta examensarbete var ”animal*”. Denna sökterm ger vid en databassökning en träfflista med artiklar som rör både *Animal-assisted therapy* och *Animal-assisted activity*, men även *Human-Animal Bond* och *Companion animal*. För att inte missa någon relevant litteratur användes även ”pet*” som sökord eftersom *Pet therapy* var den vanliga benämningen på det vi idag kallar *Animal-assisted therapy* samt att *Pet* fungerar som synonym till *Companion animal*. Trunkering användes i båda fallen för att inte utesluta träffar med sökordet i plural eller i kombination med bindestreck.

För att avgränsa sökresultatet användes söktermen ”nursing*” vilket ger en träfflista med vård- och omvårdnadsvetenskapliga artiklar men även artiklar som handlar om *Nursing home*

residents vilket med svenska termer blir ungefär *vårdtagare i särskilt boende*. Som alternativ till "nursing" gjordes även en sökning med termen "caring". För att avgränsa sökningen till forskning om äldre användes söktermerna "elderly" och "older adults". Slutligen användes söktermen "well being" för att täcka alla varianter på svenskans *välbefinnande*, d.v.s. *well-being*, *wellbeing* och *well being*.

4.2.2 Databassökning

För att systematiskt gå igenom all tillgänglig forskning inom intresseområdet användes sökorden från avsnitt 4.1.1 i en databassökning. För att hitta artiklar inom omvårdnadsforskning och vårdvetenskap är det framförallt en databas som är relevant. Den kallas CINAHL (Cumulative Index of Nursing and Allied Health), och täcker omvårdnad, vårdvetenskap, sjukgymnastik och arbetsterapi. CINAHL omfattar både vetenskapliga tidskriftsartiklar och doktorsavhandlingar, publicerade från 1982 och framåt (Forsberg & Wengström, 2008). I denna databas gjordes *fritextsökningar* med olika kombinationer av sökorden, vilket resulterade i ett antal träfflistor från vilka artiklar valdes med utgångspunkt i urvalet enligt kapitel 4.3.

4.2.3 Manuell sökning

Enligt Forsberg och Wengström (2008) kan en manuell sökning göras på många sätt och det är vanligt att forskare kombinerar databas- och manuell sökning. I detta examensarbete gjordes en manuell sökning i form av genomgång av referenslistor från olika rapporter och litteraturöversikter som behandlade intresseområdet.

4.3 Urval

Både kvantitativa och kvalitativa artiklar användes i examensarbetet för att mängden av insamlat datamaterial skulle bli så stor som möjligt. Enligt Forsberg och Wengström (2008) ger ett stort datamaterial ett högre bevisvärde för resultatet. För att få ett stort datamaterial sträckte sig sökningen över hela världen men artiklarna skulle dock vara skrivna på svenska eller engelska för att författarna skulle kunna tillgodogöra sig hela innehållet. Ett annat urval som gjordes var att all data som inkluderades i examensarbetet skulle vara av typen *journal article*, alltså endast artiklar från tidskrifter. Slutligen begränsades sökningen till artiklar som var *peer-reviewed*, vilket enligt Friberg (2006) innebär att samtliga artiklar som hittas vid sökningen finns med i en vetenskaplig tidskrift. Vid databassökningen med de ovan beskrivna kriterierna gjordes även en bedömning av sökträffarnas relevans för examensarbetets intresseområde. Vid en sökning med exempelvis orden "animal*" och "nursing*" hittades många artiklar som handlade om *animal testing* (översättning: djurförsök). Dessa artiklar bedömdes som irrelevanta för examensarbetets intresseområde och exkluderades därför.

Databassökningen bestod av en genomgång av elva listor med totalt 889 sökträffar. Med utgångspunkt i *titel* och *abstract* bedömdes 34 artiklar tillräckligt relevanta för att genomgå en närmare granskning (se bilaga 2). Den manuella sökningen renderade i fem artiklar som inte förekommit i databassökningen.

4.3.1 Granskning av kvalitet

Enligt Forsberg och Wengström (2008) är värdet av en systematisk litteraturstudie beroende av relevansen och kvaliteten på datamaterialet, d.v.s. de inkluderade artiklarna. De artiklar som blev kvar när urvalet gjorts lästes i sin helhet och genomgick en kvalitetsgranskning. Detta gjordes dels för att utesluta artiklar av låg kvalitet, dels för att exkludera artiklar som

inte tillräckligt väl svarade mot detta examensarbets syfte. Exempelvis var det ett antal studier som vid närmare granskning visade sig handla om äldre människor som bodde själva. Dessa studier exkluderades eftersom en viktig faktor i detta examensarbete var livsmiljön på äldreboenden.

Kvalitetsgranskningsförfarandet var olika beroende på vilken typ av artikel som bedömdes. Detta examensarbete använde Forsberg och Wengströms (2008) granskningsmallar (se bilaga 3) som till stor del består av *ja-* och *nej-frågor*. När dessa frågor besvarats hade författarna ett bra underlag för att ge en helhetsbedömning av respektive studies kvalitet. Detta sista steg i urvalsförfarandet resulterade i att 26 artiklar exkluderades (se bilaga 4) och 13 artiklar inkluderades i examensarbetet (se bilaga 5).

4.4 Analys

Data analyserades med hjälp av Whittemores och Knafls (2005) metod som tillåter analys av data från olika typer av studier, d.v.s. både kvalitativa och kvantitativa data. Metoden består av fyra steg och går ut på att sortera data från primärkällor, koda och kategorisera, jämföra data inom kategorierna, ställa kategorierna i relation till syftet och till sist dra slutsatser.

I ett första steg sorterades artiklarna efter metodologisk ansats för att liknande data skulle kunna analyseras i en logisk ordning. Därefter tilldelades artiklarna koder för att data som extraherades skulle kunna spåras tillbaka till primärkällan. Slutligen fastställdes, det som Whittermore och Knafl (2005) kallar för ramverk, vilket är en slags struktur för hur extraherad data ska organiseras. I steg två lästes artiklarnas resultat igenom noggrant och all data som bedömdes relevant fördes i den matris som utgjorde analysens ramverk. För att bedöma relevansen ställdes datamaterialet mot detta examensarbets teoretiska perspektiv. All data som pekade på upplevelser av välbefinnande extraherades, men även data om hur välbefinnande kunde uppnås. I matrisen kategoriserades det extraherade datamaterialet i förhållande till vilken aspekt av välbefinnande materialet adresserade.

Steg tre bestod av att jämföra data inom kategorierna för att identifiera mönster och gemensamma nämnare. De kategorier som bildades ställdes i relation till syftet för att säkerställa att de var relevanta. Det fjärde och sista steget i analysförfarandet innebar att dra slutsatser av datamaterialet och namnge de olika kategorierna. Figur 2 är ett exempel på hur data från olika artiklar grupperats tillsammans och bildat en kategori, i detta fall *Upplevelse av lycka och glädje*. Siffran representerar vilken artikel datamaterialet extraherats från och bokstaven representerar det extraherade datamaterialet.

6A. DAT resulterade i att det var en signifikant ökning i antalet leenden hos deltagarna.	6B. DAT resulterade i att det var en signifikant ökning i antalet skratt hos deltagarna.	8D. Boende inom äldrevården skrattar mer under DAT än under andra aktiviteter.	9B. Deltagarna log mot hunden lika många gångar som de log mot den "glada personen".	12B. Deltagarna log, skrattade och njöt av DAT- programmet.
Upplevelse av lycka och glädje.				

Figur 2. Utdrag ur analysmatrisen.

4.5 Etiska aspekter

Innan ett examensarbete med metoden systematisk litteraturstudie påbörjas bör etiska överväganden göras beträffande urvalet och presentationen av resultatet (Forsberg & Wengström, 2008). Ett grundläggande etisk krav som alla examensarbeten bör tillfredsställa är ge en korrekt presentation av data. Detta innebär att resultaten i så stor mån som det är möjligt

ska återges fullständigt och i sitt sammanhang. I ett examensarbete får aldrig ett resultat tas ur dess sammanhang för att argumentera för något som författaren inte avsett ursprungligen. Att korrekt presentera data innebär även att förfälskade data och resultat inte får användas (Jacobsen, 2007). Andra principer som är viktigt att tillämpa under en systematisk litteraturstudie är att endast använda sig av studier som fått tillstånd av en etisk kommitté eller studier där det framkommer att noggranna etiska överväganden gjorts av författaren. Det är även viktigt att alla artiklar som använts i litteraturstudien redovisas samt att alla resultat presenteras, vare sig de stöder eller inte stöder forskarens hypotes. Att endast presentera de artiklar som stöder forskarens hypotes och åsikt är en oetisk handling (Forsberg & Wengström, 2008). Dessa beskrivna etiska aspekter kommer noggrant att följas i detta examensarbete för att de resultat som framkommer ska vara trovärdiga och användbara.

5 RESULTAT

Nedan presenteras det resultat som framkommit av analysarbetet. Det består av nio kategorier som syntetiserats från extraherad data ur 13 olika artiklar.

5.1 Upplevelse av lycka och glädje

Många studier visar att umgänge med djur får boende inom äldrevården att le och skratta mer än de annars gör (Garlock Kongable m.fl., 1989; Kaiser m.fl., 2002; Martindale, 2008; Roenke & Mulligan, 1998). I en studie där deltagarna deltog i ett DAT-program observerades det att deltagarna skrattade mycket mer under dessa tillfällen än vid andra aktiviteter som erbjöds på äldreboendet (Roenke & Mulligan, 1998). Dock framkommer det i Kaisers m.fl (2002) studie att en hund och en ”glad person” framkallar lika många leenden hos deltagarna.

5.2 Upplevelse av tillfredställelse

Kontakt med djur bidrar ofta till en upplevelse av tillfredställelse hos många människor (Kawamura m.fl., 2009). Dessa upplevelser av tillfredställelse kan yttra sig såsom entusiasm, inspiration, eller upprymdhet (Richeson & McCullough, 2003). Upplevelse av tillfredställelse är ett tecken på välbefinnande (Richeson & McCullough, 2003) och har observerats i ett flertal studier om djurs medverkan i vården av äldre (Colombo, Della Buono, Smania, Raviola & De Leo, 2006; Richeson & McCullough, 2003; Martindale, 2008). Upplevelsen av tillfredställelse, som framkommit av kontakten med djur, har även yttrat sig som en upplevelse av njutning (Kawamura m.fl., 2009; Ruckdeschel & Van Haitsma, 2001), främjad livskvalitet och bättre humör (Colombo m.fl., 2006; Lutwack-Bloom, Wijewickrama & Smith, 2005; Martindale, 2008).

Alla studier pekar dock inte entydigt på att djur bidrar till en upplevelse av tillfredställelse hos boende inom äldrevården. Richesons och McCulloughs (2003) studie mätte både positiva och negativa upplevelser och resultatet visade ingen statistiskt signifikant skillnad mellan gruppen som deltog i DAT jämfört med gruppen som fick besök av studenter. Däremot uppmättes statistiskt signifikant ökning i fem av tio positiva upplevelser mellan experimentgruppen och kontrollgruppen.

5.3 Främjande av sociala interaktioner

Resultat från ett flertal studier visar att sociala interaktioner hos boende inom äldrevården kan främjas med hjälp av djur (Colombo m.fl., 2005; Garlock Kongable m.fl., (1989); Kaiser m.fl., 2002; Katsinas, 2001; Kawamura m.fl., 2009; Martindale, 2008; Richeson, 2003; Richeson & McCullough, 2003; Roenke & Mulligan, 1998; Sellers, 2005). De sociala

interaktionerna som de boende uppvisade kunde se ut på flera olika sätt. Djur kan ses som ett konversationsämne där de flesta människor har egen erfarenhet och något att berätta. Tack vare det startades många konversationer angående erfarenheter av djur, även av boende som i vanliga fall inte sa så mycket. Konversationerna fortsatte även efter det att DAT-tillfällena var slut. Detta resulterade i att de boende pratade mycket mer under och efter DAT-tillfällena än vad de i vanliga fall gjorde (Roenke & Mulligan, 1998). Att djur som samtalsämne hjälper boende inom äldreården att socialt interagera mer framkommer även i Kawamuras m.fl. (2009) studie. Dessa deltagare startade upp konversationer angående hundar med volontärerna och de andra deltagarna under flertal DAA-tillfällen. Anmärkningsvärt i denna studie är att de som deltog i DAA-programmet inte bara socialt interagerade mer med övriga deltagare utan de interagerade även med boende som inte deltog i programmet i en mycket högre utsträckning. Även här visade det sig alltså att interaktionerna med andra människor fortsatte även efter det att DAT-tillfällena avslutats.

Införandet av ett DAT-program på ett äldreboende ledde till flera positiva effekter i de boendes sociala interaktioner. Vid ett tillfälle observerades en deltagare som varit stum i flera månader, när hon kramade hunden och verbaliserade en kärleksförklaring. En annan positiv följd av DAT-programmet var att en liten grupp boende, som alla var djurälskare, berättade historier om djur för varandra och på så sätt bildades ett socialt nätverk (Martindale, 2008). I en annan studie gjord av Kaiser m.fl. (2002) jämförs de positiva effekterna som en hund tillför boende inom äldreården och de positiva effekterna en "glad person" tillför. Där framkommer det att en hund framkallar fler sociala beteenden hos den boende än vad en "glad person" gör.

5.4 Upplevelse av en betydelsefull relation

För att kunna uppleva tillit och trygghet till en annan varelse behövs en betydelsefull social relation. Djur skulle kunna ge denna relation eftersom de erbjuder sällskap. (Roenke & Mulligan, 1998). DAT kan signifikant minska upplevelsen av ensamhet och det är en början på en betydelsefull relation (Banks & Banks, 2002). Även DAA kan användas för att hjälpa boende inom äldreården att utveckla en betydelsefull relation. När de boende känner stress och irritation av att inte kunna kommunicera med personalen eller de andra boende, beskriver de att interaktion med hundar hjälper dem att släppa stressen och irritationen. De boende som fått tillgång att gå på kontinuerlig DAA beskriver att de byggt upp en tillitsgrund till både hundarna och volontärerna och detta är början till upplevelsen av en betydelsefull relation (Kawamura m.fl., 2009).

5.5 Minskning av negativt beteende

Hos personer som har någon form av demenssjukdom finns det ofta negativa beteenden kopplade till den diagnosen. Det är exempelvis vanligt att demenssjuka personer har ett agiterat beteende. Studier visar dock att agiterat beteende hos demenssjuka boende minskat signifikant efter att de fått delta i ett DAT-program (Richeson, 2003; Sellers, 2005). Ett annat negativt beteende, som forskning visar kan minska med hjälp av DAT, är boende inom äldreården som vänder sig inåt och inte alls socialiserar med andra. I ett sådant fall har det visat sig att en hund kan påkalla uppmärksamhet och på så sätt hjälpa den aktuella personen att ta in omgivningen (Katsinas, 2001).

5.6 Möjlighet till fysisk kontakt

Boende inom äldreården som erbjöds DAT och DAA erbjöds samtidigt möjligheten till fysisk kontakt med en annan levande varelse (Kaiser m.fl., 2002). Regelbunden eller konstant tillgång till djur visade sig successivt öka Alzheimerssjukas vilja att söka fysisk kontakt, både med människor och med djur. Med fysisk kontakt menades, i det fallet, att medvetet placera

handen på en annan varelse i syfte att etablera kroppskontakt (Garlock Kongable, m.fl., 1989). Även djur använder fysisk beröring för att etablera kontakt med både människor och andra djur. Hunden Suzee som hade förmågan att aktivt uppsöka äldre inåtvända personer, som sällan eller aldrig hade kontakt med omgivningen, använde sig av försiktiga knuffar, för att få respons och för att "locka tillbaka" personer från deras inåtvända tillstånd (Katsinas, 2001).

5.7 Längtan

Kawamuras m.fl. (2009) studie visar att införandet av ett schemalagt besöksprogram med djur på ett äldreboende, kunde leda till positiva effekter i form av att de äldre fick något att längta efter. För vissa av deltagarna i studien innebar besöken den mest njutbara delen av livet på äldreboende. Även Roenke och Mulligan (1998) pekar på fördelen med att ha något att längta efter, men påtalar samtidigt att denna fördel inte är unik för DAT utan att det är något som kan uppnås även med andra former av aktivitetsprogram. Dock visade Banks och Banks (2002) studie att samtliga deltagare skulle vilja få tillgång till sällskapsdjur om det hade varit tillåtet på äldreboendet.

5.8 Möjliggörande av återblickar i minnet

Djur kan möjliggöra att boende inom äldreboenden återblickar i minnen som de tidigare inte kunde komma ihåg att de hade. Detta var något som inte var helt ovanligt hos deltagare i vissa studier där de träffade djur. Att röra och interagera med djur är nämligen något som ger en grund och stimulus för att återblicka i minnet. De flesta minnen som deltagarna kom att tänka på var på något sätt kopplade till deras erfarenheter av djur. Speciella händelser såsom förlust av djur och införskaffandet av ett nytt djur var de ämnen som diskuterades mest. I dessa diskussioner om djur framkom även minnen, ofta barndomsminnen, som var helt orelaterade till djur. Sådana minnen är viktiga då de ger mening till en persons liv samtidigt som det ger en positiv effekt hos välbefinnandet (Roenke & Mulligan, 1998). Att interaktion med djur möjliggör att ett bortglömt minne kan väckas till liv visar även forskningen som Kawamura m.fl. (2009) har gjort. Deltagarna i deras studie kom att minnas glädjeämnen de haft med sina tidigare djur. De historier som berättades av boende under DAA-tillfällena stannade ofta inte där utan personal och andra boende som inte var närvarande fick också höra dem. Den positiva effekten av att gamla minnen väcktes till liv sträckte sig längre än till DAA-tillfällena.

5.9 Uttryck för illabefinnande

De flesta reaktioner som framkommit i artiklarna som lästs igenom är positiva, dock inte alla. I ett fåtal studier förekommer det att deltagare på olika sätt uppvisade uttryck för illabefinnande då djur använts som en del av vårdandet. Två boende, inom äldreboenden, med alzheimers sjukdom började under ett DAT-tillfälle att skrika och sparka mot hunden som var deltagande. Eftersom dessa personer hade en så grav kognitiv nedsättning gick det tyvärr inte att ta reda på varför de reagerade på det negativa sättet som de gjorde, vad det var som fick dem att uppleva ett illabefinnande. (Garlock Kongable, m.fl., 1989). Ett annat uttryck för illabefinnande som framkommit var när en kvinna, bosatt på ett äldreboende, deltog i DAT. Hon beskrev nämligen en stor ledsamhet över att djuren som var där under DAT-tillfällena inte fick stanna kvar hos henne. Hon kunde inte förstå varför de inte kunde bli en del av äldreboendets "familj". Det som var menat att vara en positiv upplevelse blev i detta fall innebar en upplevelse av illabefinnande för just denna individ (Roenke & Mulligan, 1998).

6 DISKUSSION

Diskussionsavsnittet är indelat i metoddiskussion och resultatdiskussion. I metoddiskussionen diskuteras valet av metod och metodologiska styrkor och svagheter presenteras. I resultatdiskussionen presenteras först resultatets kategorier i relation till teoretiskt perspektiv och tidigare forskning. Därefter diskuteras hur resultatet kan tillämpas praktiskt följt av en diskussion om behovet av framtida forskning.

6.1 Metoddiskussion

Valet av metod till detta examensarbete påverkades av många faktorer. Ursprungligen fanns viljan från författarna att datainsamlingen skulle ske empiriskt. Med tanke på att detta examensarbete är på C-nivå, tidsaspekten och etiska överväganden togs dock beslutet att basera examensarbetet på befintlig forskning. Ett stort antal vetenskapliga artiklar fanns publicerade inom detta forskningsområde och därför ansågs det lämpligt att genomföra en systematisk litteraturstudie. Dessutom passade metoden väl för examensarbetets syfte. Enligt Forsberg och Wengström (2008) är styrkan med en systematisk litteraturstudie att resultatet har potential att få högt bevisvärde, detta eftersom urvalsprocessen reducerar risken för att förförståelse och åsikter påverkar resultatet. Vidare menar Forsberg och Wengström (2008) att systematiska litteraturstudier är lämpliga för att besvara hypotesprövande frågeställningar. I detta examensarbete var frågan aldrig utformad som en hypotes, som skulle bekräftas eller förkastas, men eftersom syftet var att så sanningsenligt och objektivt som möjligt beskriva examensarbetets intresseområde valdes detta induktiva förhållningssätt.

En svaghet med detta examensarbete är att inte riktigt all tillgänglig litteratur granskades. Till att börja med användes enbart CINAHL i databassökningen, en sökning i MedLine hade kunnat ge ett marginellt större datamaterial. Eftersom tiden för genomförandet av detta examensarbete var begränsad och de flesta artiklarna i MedLine är medicinskt inriktade, beslutades att en sökning i CINAHL var tillräcklig. Vidare granskades inte alla sökträffar. Totalt granskades 889 sökträffar, resultatet av den manuella sökningen visade dock att åtminstone tre relevanta artiklar hade kunnat hittas i en sökresultatlista som inte granskades. Denna lista, som var resultatet av sökorden "pet*" och "nursing*", bestod av över 600 träffar och på grund av tidsbrist valde författarna att lägga till sökord för att begränsa antalet sökträffar. Som sökmatrisen i bilaga 2 visar valde författarna således att granska resultatet av sökorden "pet*" och "nursing*" i kombination med "elderly", "older adults" och "well being". Denna granskning, av vad som borde vara de 49 mest relevanta sökträffarna, resulterade i att endast en artikel, som inte förekommit i tidigare träfflistor, hittades. Mot bakgrund av detta gjordes bedömningen att bortfallet, som kom sig av att listan "pet*" och "nursing*" inte granskades i sin helhet, var acceptabelt.

För att kunna inkludera så mycket data som möjligt i examensarbetet behövdes en analysmetod som tillät analys av både kvalitativ och kvantitativ forskning. Den metod som valdes och som finns beskriven av Forsberg och Wengström (2008) tillåter att både kvantitativ och kvalitativ data inkluderas. Analysförfarandet i Forsbergs och Wengströms (2008) metod bygger dock på genomförandet av både metaanalys och metasyntes. Eftersom författarna till detta examensarbete inte kan anses kvalificerade nog att genomföra dessa analyser valdes en annan metod för själva analysförfarandet. Whittemore och Knafl (2005) kallar visserligen sin metod för *Integrative review* och inte *Systematic review* men analysförfarandet bedömdes ändå som tillämpligt i detta examensarbete. Att inkludera forskning med olika ansatser och olika mätinstrument gjorde det möjligt att begränsa urvalet efter kvalitet och relevans utan att datamaterialet blev för litet. Detta examensarbete inkluderade enbart artiklar av god till medelgod kvalitet och samtliga artiklar baseras på

forskning med deltagare som motsvarar detta examensarbets syfte. Begränsningen i de inkluderade artiklarnas relevans handlar mer om vad studierna fokuserat på att mäta. Få studier hade fokuserat på hur just välbefinnandet påverkas av djurs medverkan i vården och därför inkluderades även artiklar där forskarna studerat påverkan på äldres psykiska hälsa, livskvalitet och humör.

Med tanke på att detta är ett examensarbete på grundnivå bedöms giltighet och trovärdighet vara förhållandevis hög. En korrekt utförd systematisk litteraturstudie representerar alltid ett högre bevisvärde, och därmed högre vetenskaplig giltighet, än de enskilda studier som ingår i litteraturstudien (Forsberg & Wengström, 2008; Polit & Tatano Beck, 2008).

En sak som kan påverka trovärdigheten är författarnas förförståelse. Det går inte att helt utesluta att författarnas erfarenheter av, och positiva inställning till djur kan ha påverkat resultatet. Urvalsprocessen var dock utformad enligt ett system som gjorde att inga artiklar exkluderades på grund av att dess resultat pekade på negativa effekter av djurs medverkan i vården. Inte heller inkluderades några artiklar, enbart för att dess resultat visade på fördelar med djurs medverkan i vården. Ett exempel är artikeln om Cocoa av Cangelosi och Embrey (2006). Denna artikel nämns i kapitel 2.6 och resultatet, som mycket starkt pekar på fördelarna med att använda djur i vården av äldre, är fylld med data som går att koppla till examensarbetets syfte och teoretiska perspektiv. På grund av att studiens metod var dåligt beskriven bedömdes emellertid kvaliteten som låg och därför exkluderades den.

6.2 Resultatdiskussion

Resultatdiskussionen utgår ifrån de kategorier som bildades genom analysen och presenterades i resultatet. Kategorierna *främjande av sociala interaktioner* och *upplevelse av en betydelsefull relation* har författarna valt att diskutera under samma avsnitt (6.2.3) eftersom de är så närbesläktade med varandra. På samma sätt och av samma anledning diskuteras kategorierna *längtan* och *möjliggörande av återblickar i minnet* tillsammans under avsnitt 6.2.6. Varje kategori diskuteras i relation till syftet och reflekteras mot det teoretiska perspektivet och den tidigare forskningen.

6.2.1 Upplevelse av lycka och glädje

Resultatet i detta examensarbete visar att djurassisterat vårdande får boende inom äldrevården att le och skratta mer än de annars gör. Utifrån examensarbetets teoretiska perspektiv tolkas detta som tecken på välbefinnande då Eriksson m.fl. (1986) beskriver att när en människa uttrycker glädje är det ett tecken på att hon befinner sig väl. Tidigare forskning har visat att djur kan påverka medicinska faktorer (Harris m.fl., 1993) såsom blodtryck och på så vis göra att en människa förflyttar sig på x-axeln i Erikssons (1989) hälsokors, vilket visar objektiva tecken på hälsa. Att djur kan framkalla uttryck för lycka och glädje visar att djur även kan få människor att röra sig på hälsokorsets y-axel, subjektivt välbefinnande. Detta positiva resultat av införandet av djur i äldrevården kan styrkas av tidigare forskning (Darrah, 1996), som visade på att de flesta äldreboenden som hade infört djur som en del av vårdandet var mycket nöjda med detta och fortsatte med det.

Resultatet tyder även på att leken, så som Eriksson (1987) beskriver den, varit en del av vårdandet mellan de boende inom äldrevården och djuren. Leken är nämligen ett uttryck för lust, det skulle kunna kopplas samman med leende och skratt eftersom de båda är tydliga tecken på att en person känner lust.

6.2.2 Upplevelse av tillfredställelse

Detta examensarbete visar att djurassisterat vårdande ofta möjliggör upplevelse av tillfredställelse hos boende inom äldreården. Detta går att relatera till tidigare forskning som säger att en hund kan ge upphov till tillfredställelse (Cangelosi & Embrey, 2006).

Tillfredställelse kan kopplas till välbehag som är den subjektiva dimensionen av välbefinnande. Även detta resultat visar en rörelse på hälsokorssets y-axel.

Djur kan möjliggöra upplevelse av tillfredställelse hos boende inom äldreården eftersom de använder sig av leken, såsom Eriksson (1987) beskriver den, när djur finns med i vårdandet. Precis som att djurassisterat vårdande möjliggör upplevelse av lycka och glädje genom leken kan djurassisterat vårdande även möjliggöra upplevelse av tillfredställelse, även det är ett uttryck för lust.

6.2.3 Främjande av sociala interaktioner och upplevelse av en betydelsefull relation

Att djurassisterat vårdande kan främja boendes sociala interaktioner inom äldreården är ett resultat som många tidigare studier visar, exempelvis Fick (1993) som kom fram till att verbal kommunikation ökar vid närvarandet av en hund. Att djurassisterat vårdande kan främja boendes sociala interaktioner inom äldreården är ett resultat som även författarna till detta examensarbete fick fram. Något som tydligt kännetecknar att en individ upplever välbefinnande enligt Eriksson m.fl. (1986) är upplevelse av en betydelsefull relation. Att socialt kunna interagera med andra varelser är till stor hjälp när en person vill bygga upp en betydelsefull relation. Djurassisterat vårdande kan bidra till att främja de boendes sociala interaktioner, vilket innebär att de ger boende verktyg till att själva bilda en betydelsefull relation med någon. Detta i sin tur främjar välbefinnandet.

6.2.4 Minskning av negativt beteende

Resultatet av examensarbetet visar att djurassisterat vårdande kan minska negativa beteenden som agiterat beteende och inåtvänt beteende. Med inåtvänt beteende menas en person som inte tar in sin omgivning. Detta är två vanliga problem hos boende inom äldreården som lider av någon sorts demenssjukdom. Att negativa beteenden minskar är något som visar att det har skett ett lärande, såsom Eriksson (1987) beskriver det, under vårdandet. Lärandet är nämligen en utveckling, och utvecklas är precis vad dessa personer gör när de lär sig att hantera ett beteende som uttrycker illabefinnande. Det går också att se att leken förekommit i det vårdandet djuren har erbjudit då lärandet är en naturlig del av leken. Om boende som har ett agiterat eller inåtvänt beteende kan förändra dessa med hjälp av djurassisterat vårdande, kan de också uppleva tillfredställelse och på så sätt främjas välbefinnande.

6.2.5 Möjlighet till fysisk kontakt

Resultatet av detta examensarbete har flera exempel på hur djurassisterat vårdande har inneburit möjlighet till fysisk kontakt som i sin tur gett positiva effekter. Fysisk kontakt och beröring är viktiga delar i ansningen som är en naturlig del i vårdandet av allt levande (Eriksson m.fl., 1986; Eriksson, 1987). Den fysiska kontakten verkar vara en särskilt viktig komponent i vården av äldre med kognitiv nedsättning, exempelvis Alzheimerssjuka eller inåtvända människor. Detta kan bero på att dessa människor i många fall förlorat förmågan att kommunicera verbalt och därför lättare kommunicerar med fysisk kontakt. Erikssons (1987) definition på ansning som ett uttryck för vänskap, kännetecknat av värme, närhet och beröring lät på förhand som något som djurassisterat vårdande borde vara fullt av exempel på. Att inte fler exempel framkom i resultatet beror sannolikt på att detta uttryckssätt är svårt att tolka nyttan av. Om man däremot utgår från detta examensarbets teoretiska perspektiv och ser

beröring som ett tecken på vänskap kan en koppling till ökat välbefinnande göras.

6.2.6 Längtan och möjliggörande av återblickar i minnet

Flera studier visade att djurassisterat vårdande ledde till att minnen väcktes till liv och även tidigare forskning (Cangelosi & Embrey, 2006) visar på detta fenomen. Att återblicka i minnet kunde i sig leda till ökat välbefinnande, vilket stöds av Eriksson m.fl. (1986), som säger att önskan kan födas ur minnen som individen inte alltid är medveten om. I detta fall har alltså kontakten med djur medvetandegjort en önskan genom att väcka minnen till liv. Resultatet av denna studie visar även att besöks- och aktivitetsprogram som involverar djur ofta är något som de äldre längtar efter. Att ha något att längta efter innebär att en önskan har väckts och detta är enligt Eriksson m.fl. (1986) första steget mot välbehag, vilket är den subjektiva dimensionen av välbefinnande.

6.2.7 Uttryck för illabefinnande

De uttryck för illabefinnande som djurassisterat vårdande resulterade i var få i detta examensarbete men ändå viktiga att i objektivitetens namn redovisa. I det ena fallet rörde det sig om två Alzheimersdrabbade individer som agerade med skrik och sparkar mot djuren. Detta påminner oss om att inte alla människor har en positiv inställning gentemot djur. En negativ inställning gentemot djur, kan leda till problem i vården av människor som inte kan ge uttryck för sina egna upplevelser eller lägga band på sina reaktioner. Detta exempel visar även att valet av djur är extremt viktigt. Det går inte att förutse hur människor reagerar på djur, så det gäller att förvissa sig om att djuret har rätt temperament och inte reagerar med våld i försvarssyfte.

Det andra uttrycket för illabefinnande som identifierades i detta examensarbete var en äldre kvinna som inte förstod varför djuren inte kunde få stanna kvar hos henne efter DAT-tillfällena. Separationen från djuren innebar en upplevelse av ledsamhet vilket visar att även människor som är positivt inställda till djur kan uppleva det som Eriksson (1989) beskriver som illabefinnande, till följd av djurassisterat vårdande. Dessa två fall av uttryck för illabefinnande tillsammans med de risker i form av allergier och zoonoser, som tidigare forskning pekar på (Guay, 2001; Johnson m.fl., 2002), utgör det som talar mot införandet av djur i vården av äldre. Det var dock endast ett fåtal av deltagarna i de studier som omfattas av detta examensarbete som uppvisade uttryck för illabefinnande. Endast tre individer av totalt 213 deltagare (1,4 %) som vårdades med djurs medverkan visade tecken på illabefinnande.

6.2.8 Praktisk tillämpning av resultatet

Resultatet pekar på att det skulle kunna vara fördelaktigt att börja införa djurassisterat vårdande på äldreboenden. De positiva yttringarna är många och det skulle inte bara underlätta för de boende utan resultatet tyder även att det skulle bli lättare för vårdpersonalen. Exempelvis visar en kategori i resultatet tydligt på att de boende socialt interagerar mer med övriga boende och personal om de får delta i djurassisterat vårdande. Om personalen på ett mer metvetet sätt kan kommunicera med de boende underlättar det deras arbete samtidigt som vårdandet blir av högre kvalitet. Resultatet i examensarbetet visar även på att boende inom äldreboenden vill ha djur om det var tillåtet. Det är verkligen en anledning till att ta förslaget i beaktning då målet borde vara att göra boendet så bra som möjligt för de som bor där.

Något som dock är väldigt viktigt att ta i beaktning är att införande av djurassisterat vårdande inom äldreboenden kräver mycket kunskap och planering. Det framgår i tidigare forskning att införandet av djur innebär risker såsom allergier och smittspridning (Johnson, Odendaal & Meadows, 2002). Guay (2001) beskriver de vanligaste zoonoserna och vilka smittvägar som

finns. En beskrivning av symptombild och behandling av zoonoser finns också i artikeln. För att undvika detta föreslås att alla djur som ska introduceras i ett äldreboende genomgår en noggrann veterinärundersökning. Det finns forskning som steg för steg beskriver hur tillämpandet av djurassisterat vårdande ska gå till (Dono, 2005). Det är alltså viktigt att vara medveten om riskerna med djur inom vården, det är dock inte en anledning att det inte ska införas. Det finns tillräcklig med forskning som visar att det ska kunna gå till på ett säkert sätt, det gäller bara att tillgodogöra sig den.

6.2.9 Behov av fortsatt forskning

Det faktum att detta examensarbete gått att genomföra med den aktuella metoden visar att det finns forskning publicerat inom området. Dock saknas det forskning som inriktat sig på det subjektiva välbefinnandet. De flesta artiklar som använts till examensarbetet är skrivna utifrån forskning på icke medicinska aspekter av hälsa. Författarna till detta examensarbete har sedan relaterat dessa aspekter av hälsa till tecken på subjektivt välbefinnande. Forskning som berör vårdarens subjektiva välbefinnande i samband med användning av djurassisterat vårdande skulle också kunna vara av intresse. Det skulle finnas plats för mer forskning som direkt belyser eller beskriver den inverkan djurassisterat vårdande har på boendes och vårdares välbefinnande inom äldreboenden.

Fortsatt forskning skulle även kunna fokusera på något annat än äldreboenden. Det finns kanske andra vårdinstanser där djurassisterat vårdande skulle vara mycket behövligt och uppskattat, exempelvis palliativa avdelningar, psykiatriska avdelningar och avdelningar där barn och ungdomar vårdas.

I resultatet framkom det att ett fåtal personer upplevt ett illabefinnande av den djurassisterade vården och därför skrikit och sparkat mot djuren. Detta är något som skulle vara intressant att forska mer om för att få reda på varför människor reagerar på detta sätt. Om det fanns forskning om detta kanske det skulle vara lättare att undvika vid införande av djurassisterat vårdande på ett äldreboende.

6.3 Etikdiskussion

Inga större etiska dilemman har uppkommit under examensarbetets gång. Dock ville författarna använda den upphovsrättsskyddade figuren `Hälsokorset` av Eriksson (1989) för att lättare kunna beskriva det teoretiska perspektivet. Tillstånd för att använda denna figur har inhämtats från upphovsrättsinnehavaren (se bilaga 1).

Författarna hade gärna använt sig av citat i resultatet för att styrka den informationen som framkom där. Detta kan dock inte göras på ett etiskt korrekt sätt då deltagarna i de artiklar som använts i resultatet endast gett sitt godkännande att citeras i just den studien, de har inte gett sitt godkännande att citeras i detta examensarbete.

7 SLUTSATSER

Syftet med detta examensarbete var att beskriva den inverkan djurassisterat vårdande kan ha på boendes välbefinnande inom äldreården. Resultatet visade många tecken på främjat välbefinnande hos de boende. Djur gav upphov till upplevelse av lycka och glädje och de främjade sociala relationer. Djur innebar även en möjlighet till fysisk kontakt och de väckte minnen till liv. Få tecken på upplevt illabefinnande framkom trots att datamaterialet var omfattande. Djur kunde hos vissa individer framkalla upplevelse av illabefinnande, fördelarna med djurassisterat vårdande uppvägde dock nackdelarna med god marginal. Författarna anser att detta resultat är tillräckligt för att kunna föreslå djurassisterat vårdande som ett sätt att främja äldres välbefinnande.

REFERENSLISTA

- 1 Mos. *Första Moseboken. I: Bibeln* (2000). Örebro: Bokförlaget Libris
- Banks, M. R. & Banks, W. A. (2002). The Effects of Animal-Assisted Therapy on Loneliness in an Elderly Population in Long-Term Care Facilities. *Journal of Gerontology: MEDICAL SCIENCES*. 57(7), 428-432.
- Banks, M. R., Willoughby, L., & Banks, W. A. (2008). Animal-assisted therapy and loneliness in nursing homes: use of robotic versus living dogs. *Journal of the American Medical Directors Association*, 9(3), 173-177.
- Barba, B. E., Tesh, A. S. & Courts, N. F. (2002). Promoting Thriving in Nursing Homes: the Eden Alternative. *Journal of Gerontological Nursing*. 28(3), 7-13.
- Cangelosi, P. R. & Embrey, C. N. (2006). Aging matters: addressing issues related to geropsychiatry and the well-being of older adults. The healing power of dogs: Cocoa's story. *Journal of Psychosocial Nursing*. 44(1), 17-20.
- Cole, K., & Gawlinski, A. (2000). Animal-assisted therapy: the human-animal bond. *AACN Clinical Issues: Advanced Practice in Acute & Critical Care*, 11(1), 139-149.
- Colombo, G., Dello Buono, M., Smania, K., Raviola, R., & De Leo, D. (2006). Pet therapy and institutionalized elderly: a study on 144 cognitively unimpaired subjects. *Archives of Gerontology & Geriatrics*, 42(2), 207-216.
- Darrah, J. P. (1996). A pilot survey of animal-facilitated therapy in Southern California and South Dakota nursing homes. *Occupational Therapy International*. 3(2), 105-121.
- Dawson, P., Wells, D. L. & Kline, K. (1993). *Enhancing the Abilities of persons with Alzheimer's and related dementia: A nursing perspective*. New York: Springer.
- Dono, J-A. (2005). Introduction companion animals into nursing homes. *Nursing & Residential Care*. 7(6), 265-268.
- Eriksson, K. (1987). *Vårdandets idé*. Stockholm: Almqvist & Wiksell.
- Eriksson, K. (1989). *Hälsans idé*. Stockholm: Almqvist & Wiksell (2 utg.).
- Eriksson, K., Byfält, H., Leijonqvist, G-B., Nyberg, K. & Uuspää, B. (1986). *Vårdteknologi*. Stockholm: Nordstedts Förlag.
- Fick, K. (1993). The influence of an animal on social interactions of nursing home residents in a group setting. *American Journal of Occupational Therapy*. 47(6), 529-534.
- Forsberg, C. & Wengström, Y. (2008). *Att göra systematiska litteraturstudier*. Stockholm: Natur och Kultur (2 utg.).
- Francis, G. (1991). "Here come the puppies": the power of the human-animal bond. *Holistic Nursing Practice*, 5(2), 38-41.
- Franklin, S., Pruitt, R., Willoughby, D., & Kemper, K. (1997). Animal exposure risks: implications for occupational health nurses. *AAOHN Journal*, 45(8), 386-392.
- Friberg, F. (2006). *Att göra en litteraturoversikt. I: Friberg, F. (red.). (2006). Dags för uppsats*. Lund: Studentlitteratur.
- Friedman, E., Katcher, A. H., Thomas, S. A., Lynch, J. J. & Messent, P. R. (1983). Social interaction and blood pressure: influence of animal companions. *The Journal of Nervous and Mental Disease*. 171(8), 461-465

- Gammonley, J., & Yates, J. (1991). Pet projects: animal assisted therapy in nursing homes. *Journal of Gerontological Nursing*, 17(1), 12.
- Garlock Kongable, L., Buckwalter, K. & Stolley, J. (1989). The effects of pet therapy on the social behavior of institutionalized Alzheimer's clients. *Archives of Psychiatric Nursing*. 3(4), 191-198.
- Greer, K., Pustay, K., Zaun, T., & Coppens, P. (2002). A comparison of the effects of toys versus live animals on the communication of patients with dementia of the Alzheimer's type. *Clinical Gerontologist*, 24(3/4), 157-182.
- Guay, D. R. P. (2001). Pet-assisted therapy in the nursing home setting: potential for zoonosis. *American Journal of Infection Control*. 29(3), 178-186.
- Harris, M. D., Rinehart, J. M. & Gertsman, J. (1993). Animal-assisted therapy for the homebound elderly. *Holistic Nurse Practitioner*. 8(1), 27-37.
- Hayden, G. (2006). Pets make a facility feel more like a home. *Long-Term Care Interface*, 7(4), 24-27.
- Hines, L. (2002). Historical perspectives on the Human-Animal Bond. *The American Behavioral Scientist*. 47(1), 7-15.
- Hooker, S., Holbrook Freeman, L. & Stewart, P. (2002). Pet Therapy Research: A Historical Review. *Holistic Nursing Practice*. 17(1), 17-23.
- Jacobsen, D. I. (2007). *Förståelse, beskrivning och förklaring*. Lund: Studentlitteratur.
- James, I., Mackenzie, L., Pakrasi, S., & Fossey, J. (2008). Non-pharmacological treatments of challenging behaviours... first of a two-part paper. *Nursing & Residential Care*, 10(5), 228-232.
- Jenkins, J. L. (1986). Physiological effects of petting a companion animal. *Psychological Reports*. 58, 21-22
- Johnson, R. A., Odendaal, J. S. J. & Meadows, R. L. (2002). Animal-Assisted Interventions Research: Issues and Answers. *Western Journal of Nursing Research*. 24(4), 422-440.
- Kaiser, L., Spence, L. J., McGavin, L., Struble, L. & Keilman, L. (2002). A dog and a "Happy Person" Visit Nursing Home Residents. *Western Journal of Nursing Research*. 24(6), 671-683.
- Kanamori, M., Suzuki, M., Yamamoto, K., Kanda, M., Matsui, Y., Kojima, E., et al. (2001). A day care program and evaluation of animal-assisted therapy (AAT) for the elderly with senile dementia. *American Journal of Alzheimer's Disease & Other Dementias*, 16(4), 234-239.
- Katsinas, R. P. (2001). The Use and Implications of a Canine Companion in a Therapeutic Day Program for Nursing Home Residents with Dementia. *Activities, Adaptation & Aging*. 25(1), 13-30.
- Kawamura, N., Niiyama, M. & Niiyama, H. (2009). Animal-Assisted Activity: Experiences of Institutionalized Japanese Older Adults. *Journal of Psychosocial Nursing*. 47(1), 41-47.
- Kogan, L. (2000). Effective animal-intervention for long term care residents. *Activities, Adaptation & Aging*, 25(1), 31-45.
- Larson, M. & Rundgren, Å. (2003). *Geriatriska sjukdomar*. (2:a uppl.) Lund: Studentlitteratur.

- Lutwack-Bloom, P., Wijewickrama, R. & Smith, B. (2005). Effects of Pets versus People Visits with Nursing Home Residents. *Journal of Gerontological Social Work*. 44(3/4), 137-159.
- McColgan, G., & Schofield, I. (2007). The importance of companion animal relationships in the lives of older people. *Nursing Older People*, 19(1), 21-23.
- Martindale, B. (2008). Effect of animal-assisted therapy on engagement of rural nursing home residents. *American Journal of Recreation Therapy*, 7(4), 45-53.
- Nationalencyklopedin. (2009). *Välbefinnande*. Hämtat den 29 september 2009, från <http://www.ne.se/sve/välbefinnande>
- Nelson, J. (2006). Being in tune with life: complementary therapy use and well-being in residential hospice residents. *Journal of Holistic Nursing*, 24(3), 152-161.
- Nolan, M., Grant, G. & Nolan, J. (1995). Busy doing nothing: activity and interaction levels amongst differing populations of elderly patients. *Journal of Advanced Nursing*. 22, 528-38
- Norling, I. (2002). *Djur i vården*. Kommunal.
- Prosser, L., Townsend, M., & Staiger, P. (2008). Older people's relationships with companion animals: a pilot study. *Nursing Older People*, 20(3), 29-32.
- Polit, D. F. & Tatano Beck, C. (2008). *Nursing research: Generating and assessing evidence for nursing practice*. Philadelphia: Lippincott Williams & Wilkins.
- Reynolds, A. (2006). The therapeutic potential of companion animals. *Nursing & Residential Care*, 8(11), 504-507.
- Richeson, N. E. (2003). Effects of animal-assisted therapy on agitated behaviors and social interactions of older adults with dementia. *American Journal of Alzheimers Disease and Other Dementias*. 18(6), 353-358
- Richeson, N. E. & McCullough, W. T. (2003). A Therapeutic Recreation Intervention Using Animal-Assisted Therapy: Effects on the Subjective Well-Being of Older Adults. *Annual in Therapeutic Recreation*. 12, 1-6.
- Roenke, L. & Mulligan, S. (1998). The Therapeutic Value of the Human-Animal Connection. *Occupational Therapy in Health Care*. 11(2), 27-43.
- Ruckdeschel, K., & Van Haitzma, K. (2001). The impacts of live-in animals and plants on nursing home residents: a pilot longitudinal investigation. *Alzheimer's Care Quarterly*, 2(4), 17-27.
- Sable, P. (1995). Pets, attachment, and well-being across the life cycle. *Social Work*, 40(3), 334-341.
- SCB. (2008). *Tabeller över Sveriges befolkning 2008*. Örebro: Statistiska Centralbyrån, Enheten för befolkningsstatistik.
- Sellers, D. (2005). The evaluation of an animal assisted therapy intervention for elders with dementia in long-term care. *Activities, Adaptation & Aging*, 30(1), 61-77.
- Stasi, M., Amati, D., Costa, C., Resta, D., Senepa, G., Scarafiotti, C., m.fl. (2004). Pet-therapy: a trial for institutionalized frail elderly patients. *Archives of Gerontology & Geriatrics*, 407-412.

- Strang, P. (2007). *Hundens effekt på hälsan – Vad säger forskningen? I: Beck-Friis, B., Strang, P. & Beck-Friis, A. (2007). Hundens betydelse i vården – Erfarenheter och praktiska råd.* Stockholm: Gothia förlag.
- Taylor, E., Maser, S., Yee, J., & Gonzalez, S. (1993). Effect of animals on eye contact and vocalizations of elderly residents in a long term care facility. *Physical & Occupational Therapy in Geriatrics, 11(4)*, 61-71.
- Weinstein, L. B. (1998). The Eden Alternative: A New Paradigm for Nursing Homes. *Activities, Adaptation & Aging, 22(4)*, 1-8.
- Wenborn, J. (2004). Engaging with animals and promoting wellbeing. *Nursing & Residential Care, 6(4)*, 183-184.
- Whittemore, R. & Knafl, K. (2005). The integrative review: updated methodology. *Journal of Advanced Nursing, 52(5)*, 546-53.
- WHO. (2008). *The World Health Report 2008: Primary health care now more than ever.* Geneve: WHO Press.
- Williams, N. (1994). Zoonotic infections: the animal connection. *Occupational Health, 46(8)*, 278-280.
- Winefield, H., Black, A., & Chur-Hansen, A. (2008). Health effects of ownership of and attachment to companion animals in an older population. *International Journal of Behavioral Medicine, 15(4)*, 303-310.

BILAGA 1 – Tillstånd att använda 'hälsokorset'

INBOX: 59 av 61 [Flytta](#) | [Kopiera](#)

[Radera](#) | [Svara](#) | [Svara alla](#) | [Vidarebefordra](#) | [Studsa](#) | [Fortsätt](#) | [Spara som](#) | [Tillbaka till INBOX](#)

Datum Mon, 21 Sep 2009 15:03:33 +0300

Från [Karine Hemming <khemming@abo.fi>](mailto:khemming@abo.fi)

Till jan04018@student.mdh.se

Ärende Re: Hälsokorset i examensarbete

Delar [\(källa\)](#)

Bästa Jonas Andersson

Vad intressant att Ni arbetar med "hälsokorset". Ni får gärna använda hälsokorset och ange origingalkällan. Lycka till! Katie Eriksson

Hälsningar

Karine Hemming
Enheten för vårdvetenskap
Åbo Akademi, Vasa
Pb 311 (Strandgatan 2, B5)
65100 Vasa, Finland
Tel: (0)6-3247 502
Fax: (0)6-3247 503

Citerar jan04018@student.mdh.se:

> Hej! Mitt namn är Jonas Andersson och jag skriver just nu, tillsammans med en
> kamrat, examensarbete i vårdvetenskap vid Mälardalens Högskola i Eskilstuna.
> Arbetet handlar om djur i vården och studiens teoretiska perspektiv
> utgår från
> professor Erikssons teorier och hälsa och vårdande.
>
> Vi har kommit fram till att vi vill använda "Hälsokorset" för att illustrera
> hur människor kan uppleva hälsa trots sjukdom och vi har med ord försökt
> förklara hur vi menar. Det skulle dock underlätta enormt mycket om vi fick
> tillåtelse att använda själva figuren i uppsatsen. Självklart kommer vi i så
> fall att referera till orginalkällan samt redovisa att figuren är
> Copyrightskyddad och att vi har upphovsrättshavarens tillstånd att använda
> figuren i vårt arbete.
>
> Tack på förhand.
> MVH Jonas Andersson och Marie-Helene Eriksson.

BILAGA 2 - Sökmatrix

Sökord:
1="animal*"
2="pet*"
3="nursing*"
4="caring"
5="elderly"
6="older adults"
7="well being"

Cinahl	Antal träffar	Antal som inkluderas i examensarbetet		Exkluderas p.g.a.	
		*	**	Irrelevant för syftet	Ej forskning
1	31603				
2	5181				
3	280504				
4	15050				
5	26665				
6	9877				
7	10597				
1 AND 3	276	27	27	241	8
1 AND 4	23	0	0	23	0
1 AND 5	198	9	2	188	1
1 AND 6	39	5	0	33	1
1 AND 7	54	6	1	44	4
2 AND 3	636				
2 AND 4	63	1	1	62	0
2 AND 5	104	11	2	88	5
2 AND 6	28	5	0	22	1
2 AND 7	55	9	0	43	3
1 AND 3 AND 5	14				
1 AND 3 AND 6	10				
1 AND 3 AND 7	11				
1 AND 4 AND 5	1				
1 AND 4 AND 6	2				
1 AND 4 AND 7	2				
1 AND 5 AND 7	4				
1 AND 6 AND 7	6				
2 AND 3 AND 5	21	7	1	12	2
2 AND 3 AND 6	12	5	0	7	0
2 AND 3 AND 7	16	6	0	8	2
2 AND 4 AND 5	1				
2 AND 4 AND 6	2				
2 AND 4 AND 7	2				
2 AND 5 AND 7	7				
2 AND 6 AND 7	4				
Summa	889	91	34	771	27

* Denna kolumn anger det totala antalet artiklar som inkluderas från varje sökning.

** Denna kolumn anger antal nya träffar som inkluderas från respektive sökning.

BILAGA 3 – Kvalitetsgranskningsmallar

Mall för granskning av kvantitativa artiklar*

A. Syftet med studien

Är frågeställningarna tydligt beskrivna?

Nej Nej

Är designen lämplig utifrån studiens syfte?

Ja Nej

B. Undersökningsgruppen

Vilken urvalsmetod användes?

Randomiserat urval

Obundet slumpmässigt urval

Bekvämlighetsurval

Urvalet ej beskrivet

Är undersökningsgruppen representativt?

Ja Nej

C. Mätmetoder

Var reliabiliteten beräknad?

Ja Nej

Var validiteten diskuterad?

Ja Nej

D. Analys

Var experimentgrupp och kontrollgrupp jämförbara?

Ja Nej

Fanns en bortfallsanalys?

Ja Nej

Var den statistiska analysen lämplig?

Ja Nej

Instämmer du med forskarens slutsatser?

Ja Nej

E. Värdering

Kan resultaten generaliseras till en större population?

Ja Nej

Kan resultaten ha klinisk betydelse?

Ja Nej

Ska denna artikel inkluderas i examensarbetet?

Ja Nej

Mall för granskning av kvalitativa artiklar*

A. Syftet med studien

Är studiens design förenlig med syftet?

Ja Nej

B. Undersökningsgrupp

Är urvalskriterier tydligt beskrivna?

Ja Nej

Vilken urvalsmetod användes?

Strategiskt urval

Snöbollsurval

Teoretiskt urval

Ej angivet

Är undersökningsgruppen lämplig för studiens syfte?

Ja Nej

C. Metod för datainsamling

Är fältarbetet tydligt beskrivet?

Ja Nej

Ange datainsamlingsmetod

Ostrukturerade intervjuer

Semistrukturerade intervjuer

Observationer

Videoinspelning

Skrivna texter eller teckningar

D. Analys

Är analys och tolkning av resultat diskuterade?

Ja Nej

Är resultaten trovärdiga?

Ja Nej

Är resultaten återförda och diskuterade med undersökningsgruppen?

Ja Nej

E. Värdering

Stöder insamlade data forskarens resultat?

Ja Nej

Har resultaten klinisk relevans?

Ja Nej

Diskuteras metodologiska brister?

Ja Nej

Instämmer du med forskarens slutsatser?

Ja Nej

Ska artikeln inkluderas i examensarbetet?

Ja Nej

* Modifierad efter Forsberg & Wengström (2008) s. 197-210.

BILAGA 4 – Sammanfattning av kvalitetsgranskning

Databassökning			
Författare (Årtal)	Titel	Inkl	Motivering till att artikel exkluderas
Banks m.fl. (2008)	Animal-assisted therapy and loneliness in nursing homes: use of robotic versus living dogs.	Nej	Datamaterialet oanvändbart för detta examensarbets syfte.
Cangelosi & Embrey. (2006)	Aging matters: addressing issues related to geropsychiatry and the well-being of older adults. The healing power of dogs: Cocoa's story.	Nej	Låg kvalitet.
Colombo m.fl. (2006)	Pet therapy and institutionalized elderly: a study on 144 cognitively unimpaired subjects.	Ja	-
Darrah (1996)	A pilot survey of animal-facilitated therapy in Southern California and North Dakota nursing homes	Nej	Datamaterialet oanvändbart för detta examensarbets syfte.
Dono (2005)	Introducing companion animals into nursing homes.	Nej	Datamaterialet oanvändbart för detta examensarbets syfte.
Fick (1993)	The influence of an animal on social interactions of nursing home residents in a group setting.	Nej	Datamaterialet oanvändbart för detta examensarbets syfte.
Francis (1991)	"Here come the puppies": the power of the human-animal bond.	Nej	Låg kvalitet.
Franklin m.fl. (1997)	Animal exposure risks: implications for occupational health nurses.	Nej	Datamaterialet oanvändbart för detta examensarbets syfte.
Gammonly & Yates (1991)	Pet projects: animal assisted therapy in nursing homes.	Nej	Låg kvalitet.
Greer m.fl. (2002)	A comparison of the effects of toys versus live animals on communication of patients with dementia of the Alzheimers type.	Nej	Datamaterialet oanvändbart för detta examensarbets syfte.
Guay (2001)	Pet-assisted therapy in the nursing home setting: potential for zoonosis.	Nej	Datamaterialet oanvändbart för detta examensarbets syfte.
Harris m.fl. (1993)	Animal-assisted therapy for the homebound elderly.	Nej	Urvalet ej förenligt med detta examensarbets syfte.
Hayden (2006)	Pets make a facility feel more like a home.	Nej	Låg kvalitet.
James m.fl. (2008)	Non-pharmacological treatments of challenging behaviours... first of a two-part paper.	Nej	Litteraturstudie.
Kaiser m.fl. (2002)	A dog and a "happy person" visit nursing home residents	Ja	-
Kanamori m.fl. (2001)	A day care program and evaluation of animal-assisted therapy (AAT) for the elderly with senile dementia.	Nej	Datamaterialet oanvändbart för detta examensarbets syfte.
Katsinas (2000)	The use and implications of a canine companion in a therapeutic day program for nursing home residents with dementia.	Ja	-
Kawamura m.fl. (2009)	Animal-assisted activity: experiences of institutionalized Japanese older adults.	Ja	-
Kogan (2000)	Effective animal-intervention for long term care residents.	Nej	Litteraturstudie.
Martindale (2008)	Effect of animal-assisted therapy on engagement of rural nursing home residents.	Ja	-
McCogan & Schofield (2007)	The importance of companion animal relationships in the lives of older people.	Nej	Låg kvalitet.
Nelson (2006)	Being in tune with life: complementary therapy use and well-being in residential hospice residents.	Nej	Urvalet ej förenligt med detta examensarbets syfte.
Prosser m.fl. (2008)	Older people's relationships with companion animals: a pilot study.	Nej	Låg kvalitet.
Reynolds (2006)	The therapeutic potential of companion animals.	Nej	Litteraturstudie.

Författare (Årtal)	Titel	Inkl	Motivering till att artikel exkluderas
Richesson (2003)	Effects of animal-assisted therapy on agitated behaviors and social interactions of older adults with dementia.	Ja	-
Richesson & McCullough (2003)	A therapeutic recreation intervention using animal-assisted therapy: effects on the subjective well-being of older adults.	Ja	-
Roenke & Mulligan (1998)	The therapeutic value of the human-animal connection.	Ja	-
Ruckdeschel & Van Haitsma (2001)	The impacts of live-in animals and plants on nursing home residents: a pilot longitudinal investigation.	Ja	-
Sable (1995)	Pets, attachment, and well-being across the life cycle	Nej	Litteraturstudie.
Sellers (2005)	The evaluation of an animal assisted therapy intervention for elders with dementia in long-term care.	Ja	-
Stasi m.fl. (2004)	Pet-therapy: a trial for institutionalized frail elderly patients.	Nej	Datamaterialet oanvändbart för detta examensarbets syfte.
Taylor m.fl. (1993)	Effect of animals on eye contact and vocalizations of elderly residents in a long term care facility.	Nej	Datamaterialet oanvändbart för detta examensarbets syfte.
Wenborn (2004)	Engaging with animals and promoting wellbeing.	Nej	Låg kvalitet.
Williams (1994)	Zoonotic infections: the animal connection.	Nej	Datamaterialet oanvändbart för detta examensarbets syfte.

Manuell sökning			
Författare (Årtal)	Titel	Inkl	Motivering till att artikel exkluderas
Banks & Banks (2002)	The Effects of Animal-Assisted Therapy on Lonliness in an Elderly Population in Long-Term Care Facilities.	Ja	
Cole & Gawlinski (2000)	Animal-assisted therapy: The human-animal bond.	Nej	Urvalet ej förenligt med detta examensarbets syfte.
Lutwack-Bloom m.fl. (2005)	Effects of Pets versus People Visits with Nursing Home Residents	Ja	
Garlock Kongable, m.fl (1989)	The Effects of Pet Therapy on the Social Behavior of Institutionalized Alzheimer's Clients.	Ja	
Winefield, m.fl. (2008)	Health effects of ownership of and attachment to companion animals in an older population.	Nej	Urvalet ej förenligt med detta examensarbets syfte.

BILAGA 5 - Artikelmatris

Författare, publiceringsår och titel	Utgångspunkt/ syfte	Metod, urval och analys	Resultat	Kvalitet
Banks & Banks (2002) The Effects of Animal-Assisted Therapy on Loneliness in an Elderly Population in Long-Term Care Facilities.	Syftet med studien var att ta reda på om DAT kan motverka ensamhet hos boenden inom äldreboenden.	Studien tog plats på tre olika äldreboenden i Mississippi. Urvalskriterierna var följande: MMSE ¹ resultat på minst 24, inte ogilla hundar eller katter, ingen historia av psykiska störningar, ingen allergi mot hund eller katt, utbildningsnivå motsvarande minst årskurs sex, förmåga att prata, läsa och skriva engelska och att ha minst 30 poäng eller mer på UCLA-LS ² skalan. UCLA-LS är ett självskattningsformulär om upplevd ensamhet. Efter urvalet återstod 45 deltagare där 70 % var över 75 år. När första mätningen av UCLA-LS var färdig fick deltagarna delta i ett DAT-program med en hund. När deltagarna slutfört sitt sista DAT-program fick de fylla i samma UCLA-LS formulär. Programmet SPSS användes vid analysen.	Andra mätningen av UCLA-LS visade att gruppen som fått delta i DAT-programmet upplevde en signifikant minskad ensamhet från den första mätningen.	Hög
Colombo, Dello Buono, Smania, Raviola & De Leo (2006) Pet therapy and institutionalized elderly: A study on 144 cognitively unimpaired subjects.	Syftet med studien var att fastställa om DAT har en fördelaktig effekt på livskvaliteten hos kognitivt friska boenden inom äldreboenden.	Sju äldreboenden i Italien blev tillfrågade att vara med i studien, totalt innefattade det 622 personer. Det genomfördes ett urval där personer med ett MMSE ¹ resultat på under 21 valdes bort. Efter det var deltagarantalet 144 personer där medelåldern var 79 år. Deltagarna delades randomiserat in i tre grupper där ena gruppen fick en växt, den andra gruppen fick en kanariefågel och en kontrollgrupp som inte fick någonting. Innan experimentet inleddes fick samtliga deltagare fylla i en enkät som mäter den självupplevda livskvaliteten (LEIPAD-SV ³). Efter att experimentet avslutats fick deltagarna fylla i samma enkät igen. Resultaten jämfördes sedan.	I mätningarna som genomfördes innan deltagarna tilldelades sina växter eller fåglar framkom det ingen signifikant skillnad mellan grupperna. När mätningarna sedan gjordes om efter experimentet visade gruppen som fått en kanariefågel en signifikant förbättring i den självupplevda livskvaliteten. Gruppen som fick en växt hade inga signifikanta skillnader i livskvalité.	Medel
Garlock Kongable, Buckwalter & Stolley (1989) The Effects of Pet Therapy on the Social Behavior of Institutionalized Alzheimer's Clients.	Studien utgår från två hypoteser: 1. Alzheimers drabbade boende inom äldreboenden kommer öka sina sociala interaktioner om det finns en permanent vårdhund på boendet. 2. När deltagarna observeras, i grupp eller individuellt, kommer närvaron av en hund öka antalet sociala beteenden.	Det var tolv deltagare mellan åldrarna 66-88 med i studien som alla bodde på ett äldreboende för Alzheimersdrabbade. Kriterierna för att delta i studien var: vara diagnostiserad med Alzheimers och ha bott på detta boende i minst en månad. Forskarna tittade efter åtta specifika beteenden, däribland leenden, skratt och beröring. Alla uttryck för illabefinnande registrerades också. Deltagarna studerades först utan att en hund var närvarande och sedan när en hund bott där två veckor för att sedan kunna jämföra resultaten. Data samlades in genom observationsformulär.	Deltagarna ökade signifikant sina sociala interaktioner då en vårdhund bodde på boendet jämfört med när det inte fanns en vårdhund. Dock upptäcktes ingen signifikant skillnad i antal sociala beteenden när deltagarna observerades, varken individuellt eller i grupp.	Hög

Författare, publiceringsår och titel	Utgångspunkt/ syfte	Metod, urval och analys	Resultat	Kvalitet
Kaiser, Spence, McGavin, Struble & Keilman (2002) A Dog and a "Happy Person" Visit Nursing Home Residents.	Syftet med studien var att undersöka om boende på ett äldreboende visade mest positiv respons till en hund eller en "glad person".	Studien hade en kvalitativ ansats med deskriptiv design och den tog plats på ett äldreboende. Urvalskriterierna för deltagande var: MMSE ¹ -resultat på minst 20, att kunna använda minst en arm och att kunna sitta i en stol eller rullstol i tio minuter. Tio personer gick med på att delta i studien men p.g.a. olika händelser var det endast fem som slutförde hela experimentet. Samtliga deltagare fick, vid två skilda tillfällen, besök av en hund och en "glad person". Datainsamlingen genomfördes med videoinspelning av de olika besöken samt en uppföljningsintervju med deltagarna. Data analyserades genom att beteenden i videofilmerna kodades och jämfördes.	En deltagare föredrog besöket av hunden. En deltagare föredrog besöket av den "glada personen". Tre deltagare tyckte lika mycket om besöket från hunden som från den "glada personen". Det registrerades dock fler positiva beteenden hos deltagarna när de fick besök av hunden jämfört med när de fick besök av en "glad person".	Medel
Katsinas (2001). The use and implications of a canine companion in a therapeutic day program for nursing home residents with dementia.	Studiens syfte var att beskriva vilka roller ett sällskapsdjur kunde uppfylla i ett terapiprogram för demenssjuka, äldre människor på ett äldreboende.	Kvalitativa data samlades in genom att studiens 12 deltagare observerades i olika sammanhang under 1,5 års tid. Urvalskriterierna var att deltagarna skulle vara över 65 med ett MMSE ¹ -resultat mellan 5 och 23. Interventionen bestod i att en hund besökte deltagarna 2 gånger i veckan och de äldre fick delta i olika aktiviteter med hunden.	Programmet resulterade i att deltagarna interagerade socialt med hunden och med varandra i större utsträckning än tidigare. Hunden hade förmåga att få kontakt med inåtvända deltagare. Programmet medförde att deltagarna uppvisade ökad orientering i tid.	Medel
Kawamura, Niiyama & Niiyama (2009) Animal-Assisted Activity: Experiences of Institutionalized Japanese Older Adults.	Studien utgår ifrån två frågeställningar som är följande: 1. Hur upplevde japanska boende inom äldreboenden det DAA-program som de deltagit i under två år? 2. Vilken relevans har dessa upplevelser för hur vårdpersonal ser på djurassisterat vårdande?	Studien hade en kvalitativ ansats med åtta deltagare som bodde på ett äldreboende i Japan och var i åldrarna 67-94. Alla deltagare hade olika grad av demens men de var kapabla till att uttrycka sina åsikter. Samtliga deltagare hade deltagit i ett DAA-program med hundar i över två år. Data samlades in genom semistrukturerade intervjuer. Intervjuerna analyserades genom att innehållet granskades och delades in i sex teman.	Sex teman identifierades: Positiva känslor mot hundarna, ökat självförtroende, positiva minnen av hundar, avbrott i vardagen, socialt umgänge med andra boende med hjälp av hundar och förbättrad kommunikation med hundförarna. För att förtydliga dessa teman användes citat från intervjuerna.	Hög
Lutwack-Bloom, Wijewickrama & Smith (2005) Effects of Pets versus People Visits with Nursing Home Residents	Utgångspunkten i studien är att det finns tidigare forskning som visar att DAT och DAA påverkar äldre inom äldreboenden på ett positivt sätt. Denna studies syfte var att ta reda på om det är djuren som ger den positiva effekten eller om det är det faktum att de äldre får besök som ger den positiva effekten.	Studien hade ett randomiserat urval på två olika äldreboenden vilket resulterade i 68 deltagare som delades in i två grupper. En av grupperna fick besök av volontärer och den andra gruppen fick besök av volontärer som hade med sig hund/hundar. De instrument som användes var GDS ⁴ , ett självskattningsformulär om depression och POMS ⁵ , ett skattningsformulär om självupplevt humör. Mätningarna genomfördes två veckor innan besöken och en gång till två veckor efter att besöken avslutats. I analysen jämfördes experimentgruppen med kontrollgruppen utifrån resultatet på skattningsformulären.	I mätningarna som genomfördes innan besöken var det ingen signifikant skillnad mellan grupperna. Den andra mätningen av POMS visade att deltagarna i experimentgruppen hade dramatisk förbättrat humör. I kontrollgruppen var förbättringen minimal. Det fanns dock ingen signifikant skillnad i den andra mätningen av GDS i några av grupperna.	Medel

Författare, publiceringsår och titel	Utgångspunkt/ syfte	Metod, urval och analys	Resultat	Kvalitet
Martindale (2008). Effect of animal-assisted therapy on engagement of rural nursing home residents.	Syftet med studien var att jämföra resultat i humör och tillfredsställelse efter DAT jämfört med traditionell rekreationsterapi.	Kvasi-experimentell design med 20 deltagare varav 10 ingick i experimentgruppen som deltog i DAT. Deltagarna hade en medelålder på 79 år och bodde på ett äldreboende på landsbygden. Dementia Mood Scale och Resident Satisfaction Scale användes för att samla in data som sedan analyserades med SPSS ⁶ v. 15.	En statistiskt signifikant positiv skillnad i uppmätt humör och tillfredsställelse hos experimentgruppen jämfört med kontrollgruppen.	Medel
Richeson (2003) Effects of animal-assisted therapy on agitated behaviours and social interactions of older adults with dementia.	Studien utgick ifrån fyra hypoteser. 1. Effekten av DAT skulle minska agiterat beteende hos deltagarna. 2. Agiterat beteende hos deltagarna skulle öka efter att DAT avslutades. 3. Effekten av DAT skulle öka deltagarnas sociala interaktioner. 4. DAT skulle minska användandet av vid behov-medicin till deltagarna.	Studien använde en kvasi-exprementuell design med tre faser: utgångsfasen (A) innan DAT introduceras, eftertestfasen (B) tre veckor med DAT och uppföljningsfasen (C) tre veckor efter att DAT avslutats. Studien gjordes på två äldreboenden i New England. För att delta i studien fanns följande kriterier: vara 60 år eller äldre, ha ett MMSE ¹ resultat under 15, vara diagnostiserad med en minnessjukdom, ha minst tre dokumenterade fall av agiterat beteende under de två senaste månaderna, ha ett tidigare intresse för djur, inte vara hundallergiker och inte vara hundrädd eller starkt ogilla hundar. 17 personer uppfyllde dessa kriterier men 15 deltog i studien. För att samla in datamaterial användes CMAI ⁸ , ett observationsformulär som registrerar agiterat beteende. Ett AAT-flow sheet användes också för att observera om det förekom sociala interaktioner hos deltagarna under DAT-tillfällena. Data analyserades med SPSS ⁶ .	Deltagarna uppvisade en signifikant minskning av agiterat beteende och de sociala interaktionerna ökade mellan faserna (A) och (B). Deltagarna uppvisade sedan mellan fas (B) och (C) en liten ökning av agiterat beteende.	Medel
Richeson & McCullough (2003) A Therapeutic Recreation Intervention Using Animal-Assisted Therapy: Effects on the subjective Well-Being of Older Adults.	Syftet med studien var att testa om DAT har någon effekt på det subjektiva välbefinnandet och sociala interaktioner.	Studien ägde rum på tre olika äldreboenden i New England. Deltagarna var boenden som uppfyllde följande kriterier: inga kognitiva nedsättningar, ingen rädsla för hundar, ingen allergi mot hund och ett intresse att bli besökt av en hund. Antal deltagare efter urvalet blev 37 och medelåldern hos dessa var 82 år. Deltagarna blev sedan slumpvis indelade i tre grupper, en kontrollgrupp, en grupp som får DAT (A) och en grupp som får besök av studenter (B). För att undersöka deltagarnas välbefinnande användes tre variabler, positiva upplevelser, negativa upplevelser och tillfredsställelse med livet. För att mäta de positiva och negativa upplevelserna användes PANAS ⁷ , en självskattningsskala. För att mäta tillfredsställelse användes Satisfaction with life scale, även det en självskattningsskala. Utöver detta användes även ett AAT-flow sheet vilket är ett observationsformulär som används för att dokumentera sociala interaktioner under ett DAT-tillfälle. Data analyserades med programmet SPSS ⁶ .	Deltagarna uppvisade ingen signifikant skillnad av varken positiva eller negativa upplevelser i någon av de tre grupperna. Grupp A visade dock en signifikant ökning av välbefinnande jämfört med grupp B. Deltagarna i grupp A hade även förbättrat sina sociala interaktioner.	Medel

Författare, publiceringsår och titel	Utgångspunkt/ syfte	Metod, urval och analys	Resultat	Kvalitet
Roenke & Mulligan (1998) The Therapeutic Value of the Human-Animal Connection.	Syftet med studien var att undersöka hur det upplevs att delta i DAT ur en deltagares perspektiv.	Studien hade en kvalitativ ansats med fem deltagare. Fyra av deltagarna var kvinnor mellan åldrarna 73-84, boende på ett äldreboende i New Hampshire. De valdes till studien baserat på deras frivilliga medverkan samt förmåga att förstå och svara i en intervju. Den femte och sista deltagaren i studien var en DAT-volontär. Deltagarna fick delta vid två DAT-tillfällen, ett med en fem månaders gammal katt och ett med två åtta veckors gamla katter. Datainsamlingen bestod av semistrukturerade intervjuer. Data analyserades genom att olika teman identifierades.	Fyra teman identifierades: Människlighet, förväntningar och kontinuitet, återkoppling av minnen och sociala funktioner. För att förtydliga dessa teman använder sig författaren av citat från de olika intervjuerna.	Hög
Ruckdeschel & Van Haitsma (2001). The impact of live-in animals and plants on nursing home residents: A pilot longitudinal investigation.	Syftet var att beskriva effekten på äldres livskvalitet, efter införandet av djur och växter på ett äldreboende.	26 deltagare med en medelålder på 87 år deltog i denna longitudinella studie som ägde rum på ett stort äldreboende i stadsmiljö. Deltagarna hade ett medelresultat på MMSE ¹ på 22,8 vilket tyder på mild kognitiv nedsättning. Livskvalitet mättes med hjälp av observationer tolkade enligt Lawton's Apparent Affect Rating Scale, före införandet av djur och växter samt vid ett uppföljningstest, ett år senare. Data analyserades med MANOVA ⁹ .	En ökning märktes på flera av de observerade variablerna men statistisk signifikans för hela undersöknings-gruppen uppmättes endast för variabeln "Njutning".	Medel
Sellers (2005) The Evaluation of an Animal Assisted Therapy Intervention for Elders with Dementia in Long-Term Care.	Studien utgick ifrån två hypoteser. 1. Äldre som deltar i DAT skulle uppvisa en minskning i agiterat beteende. 2. Äldre som deltar i DAT skulle uppvisa en ökning i sociala interaktioner.	Studien hade en kvalitativ ansats med fyra deltagare. Samtliga deltagare bodde på äldreboende och var mellan åldrarna 79-95. De fyra deltagarna valdes efter följande kriterier: en dokumenterad demenssjukdom, ett intresse för djur och avsaknad av hundallergi. Designen var en experimentiell fallstudie. Data samlades in genom videoinspelning av deltagarna. Forskaren definierade olika beteenden som filmades genom två instrument, ABMI ¹⁰ som används för att koda agiterat beteende och SBOC ¹¹ som används för att koda sociala beteenden. Deltagarna fick sedan delta i DAT, efter det fortsatte videoinspelningarna för att se om några beteendeskilnader uppsod.	Alla deltagare uppvisade en signifikant ökning i sociala interaktioner och tre deltagare uppvisade minskat agiterat beteende. Den fjärde deltagaren uppvisade ingen skillnad i agiterat beteende.	Hög

Förklaringar till förkortningar i bilagan

¹ MMSE = Mini Mental State Exam (mäter kognitiv status, maxpoäng = 30, gräns för kognitiv nedsättning =25)

² UCLA-LS = University of California at Los Angeles – Loneliness Scale

³ LEIPAD-SV = LIEden (stad i Holland) PADua (stad I Italien) Short Version. Mäter livskvalitet hos äldre.

⁴ GDS = Geriatric Depression Scale

⁵ POMS = Profile Of Mood State.

⁶ SPSS = Statistical Package for the Social Sciences. Datorprogram för statistisk analys.

⁷ PANAS = Positive And Negative Affect Scale.

⁸ CMAI = Cohen-Mansfield Agitation Inventory.

⁹ MANOVA = Multivariate ANalysis Of VAriance. System för analys av data med fler än två variabler.

¹⁰ ABMI = Agitation Behavior Mapping Instrument.

¹¹ SBOC = Social Behavior Observation Checklist.